

עין משפט
גרי פניה

אף נערה המאורסה יוכרז ואל יעטר. מ' הטעם אכל היא
יכילת ולא תיכרז וקרקע פולס סוף כדלמד בן סורד ומורה
(מסכתין פד) ובריש סוכות (קג) נמי פריך ויודע לה לא דחוס
שרי ורי' אומר דשפיר גרי' יוכרז דלא דחוס כבן סורד ומורה
ובריש סוכות דלחוס גרי' היט הכיח

כל שעה פרק שני פסחים

מסרת
השים

ושפיתו דמים כען אמר לו הרוב יקחון ולא לכו מיהרז:
מה למרזו מרזעו למרה המאורסה והלא פירש כה לרוב פטור
דכמיני- ולפניה לא תעשה דבר אלא נראה כמי שזרחה כל ללמד כלן
ונמלא שסוקס כלן לריזו ללמד מכלן והכי קחמר כדלמד נעמה
ותרה אור

ושפיתו דמים עין הא דאמין גילוי עריות
ושפיתו דמים תהי' ר' אומר כ' כי באשר-
יקום איש על קדשו ורצו נפש כן הרבר הזה
וכי מה ענין רצח אצל נערה המאורסה: תרי'
זה בא ללמד ונמצא למר מקיש רצח לנערה
המאורסה מה נערה המאורסה ניתן להוציאה
בנפש אף רצח ניתן להוציאו בנפש ונערה
המאורסה מרצח דמה רצח יתגר ואל יעבור
אף נערה המאורסה תתרגו ואל יעבור
ושפיתו דמים גופיה מנלן סברא דהא כ' כי
היהא דהיא לקמיה דרבא אל מרי הוראי
אמר לי ויל קמליה לפלני ויהי לא קבלינא לך
איל ליקמלך ולא תיקפול באי הויה דרבא
דרך סימק טפי רילא דמא הויהא נברא
סימק מפליג בר רב אשי אשכחיה לרבינא
רשיף לה לברותיה בנותריק דערלה אבר ליה
יאמר דאמר רבנן בשעת הסבנה שלא
בשעת הסבנה כי אומר אל הא אישוא
צמדתא נמי כשעת הסבנה דמא אכא דאמרי
אל ימירי דרך הנהא קא עבדתא ואומר
הנהא הבהא לו לאדם בעל כרחו אבי אמי
בותרת ורבה אמר אסורה אפטר וקא מיכין
לא אפשר וקמיכין כולי עלמא לא פליגי
דאסור לא אפשר ולא מיכין כולי עלמא לא
פליגי דשרי כ' כי פליגי ראפשר ולא מיכין
ואליבא דר' יהודה אמר ר' אבא בר בי רבי
אסור כולי עלמא לא פליגי דאסור כ' כי פליגי
אליבא דר' אומר דבר שאין מתבין מותר
אבי רבנן שמעון ורבה אמר עד כאן לא קא
אדי שמעון אלא הויבא דלא אפשר אבל
הויבא דאפשר לא איכא דאמרי אפשר ולא
מיכין היינו פלוגותיהו דר' יהודה ור' שמעון
לא אפשר ולא קא מיכין כולי עלמא לא
פליגי דשרי כ' כי פליגי דלא אפשר וקא מיכין
ואליבא דר' שמעון דאורי ברך כוונה כולי
עלמא לא פליגי דאסור כ' כי פליגי אליבא דר'
יהודה דאמר לא שנת מתבין ולא שנת שאין
מתבין אפשר אסור אבי רבנן יהודה

מסרת
השים

(7)
אף נערה המאורסה יוכרז ואל יעטר. מ' הטעם אכל היא
יכילת ולא תיכרז וקרקע פולס סוף כדלמד בן סורד ומורה
(מסכתין פד) ובריש סוכות (קג) נמי פריך ויודע לה לא דחוס
שרי ורי' אומר דשפיר גרי' יוכרז דלא דחוס כבן סורד ומורה
ובריש סוכות דלחוס גרי' היט הכיח

ולא תיכרז וקרקע פולס סוף כדלמד בן סורד ומורה
(מסכתין פד) ובריש סוכות (קג) נמי פריך ויודע לה לא דחוס
שרי ורי' אומר דשפיר גרי' יוכרז דלא דחוס כבן סורד ומורה
ובריש סוכות דלחוס גרי' היט הכיח

ולא תיכרז וקרקע פולס סוף כדלמד בן סורד ומורה
(מסכתין פד) ובריש סוכות (קג) נמי פריך ויודע לה לא דחוס
שרי ורי' אומר דשפיר גרי' יוכרז דלא דחוס כבן סורד ומורה
ובריש סוכות דלחוס גרי' היט הכיח

ולא תיכרז וקרקע פולס סוף כדלמד בן סורד ומורה
(מסכתין פד) ובריש סוכות (קג) נמי פריך ויודע לה לא דחוס
שרי ורי' אומר דשפיר גרי' יוכרז דלא דחוס כבן סורד ומורה
ובריש סוכות דלחוס גרי' היט הכיח

ולא תיכרז וקרקע פולס סוף כדלמד בן סורד ומורה
(מסכתין פד) ובריש סוכות (קג) נמי פריך ויודע לה לא דחוס
שרי ורי' אומר דשפיר גרי' יוכרז דלא דחוס כבן סורד ומורה
ובריש סוכות דלחוס גרי' היט הכיח

רבינו הגאון

ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח

ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח

ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח

ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח

ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח

ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח

ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח

ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח

ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח

ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח

ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח
ועשרת ימי פסח

ז'ני אה' ז'ני - יק

ד'נין הל' ישראל

(ד'נין יאב' אסור דונן אחוא' אן כ' סנה'א)

כתבי רבינו משה בן נחמן

יוצאים לאור על-פי כתבי יד ודפוסים ראשונים
עם מראי מקומות, הערות ומבואות

מ א ת

הרב חיים דוב שעוועל

כרך שני

תורת האדם • אגרת הקודש • האמונה והבטחון
פירוש לספר יצירה • מאמר על פנימיות התורה
פירוש לשיר השירים • תרי"ג מצוות

הוצאת מוסד הרב קוק • ירושלים תשכ"ד

3

המצות. אבל לאוין דע"א אסור לעבור עליהן אפילו להנאת עצמן ולהתרפאות לעולם. וכן בשפיכות דמים וכן בגילוי עריות. וזו היא ששנויה בסיפרא²⁰, שבת הותרה מכללה נערה המאורסה לא הותרה מכללה. ופירשו עלה בירושלמי²¹: זאת אומרת שאין מתרפאין מג"ע, שבת²² הותרה מכללה. לאו להתרפאות. ודכותה נערה המאורסה לא הותרה מכללה אפילו להתרפאות. ומדקתני לא הותרה מכללה אף להנאת עצמו במשמע וליכא למינדע. מינה.

76

מר בר רב אשי²³ אשכחיה לרבינא דקא שאיף. לברתיה בגוהרקי דערלה. א"ל אימור דאמור רבנן בשעת הסכנה שלא בשעת הסכנה מי אמור. א"ל האי אישתא צמירתא. כשעת הסכנה דמיא. ואיכא דאמרי הכי קאמר ליה, מידי דרך הנאתן קא עבידנא. פירוש, משום שכל שלא כדרך הנאתן איסורא דרבנן הוא, כדאמרינן התם²⁴: כל איסורים שבתורה אין לוקין עליהן אלא דרך הנאתן, למעוטי שאם הניח חלב. של שור הנסקל על גבי מכתו שהוא פטור. וכיון דאיסורא דרבנן, במקום חולי אף על פי שאין בו סכנה מותר. ושמעין מינה²⁵ דמתרפאין באיסורי הנאה של דבריהם, כגון חמץ שעבר עליו הפסח וכלאי הכוס בחוץ לארץ, אף על פי שאין בו סכנה. ומיהו לענין אכילה אין לנו אפשר. →

שעשאו כשל תורה שלא להתרפאות בהם אלא במקום סכנה. ל באין מעמידין²⁶: מתרפאין מהן ריפוי ממון אבל לא ריפוי גפשות. מאי רפוי ממון ומאי רפוי גפשות, אילימא רפוי ממון דבר שאין בו סכנה, רפוי גפשות דבר שיש בו סכנה. והא"ר יהודה אמר רב²⁷ אפי' ריבדא דכוסילתא. לא מתסינן מנייהו. אלא ריפוי ממון בהמתו. ריפוי גפשות גופו, וכדבר יהודה. אמר רב חסדא אמר מר עוקבא אע"פ שאמרו אין מתרפאין מהן²⁸ אבל אמר לו סם פלוני יפה לו. סם פלוני רע לו מותר, סבר שאולי משאיל. כי היכי דשאל לדידי שאיל נמי לאחריני ולא אתי לאורועי אנפשיה. אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן²⁹ ספק חי ספק מת. אין מתרפאין

י"ט, יד. 20 תורת כהנים ויקרא פרישת הטאת, פרישתא א, יא: השבת הותרה מכללה, נערה המאורסה לא הותרה מכללה. 21 ירושלמי עבודה זרה ב, ב. 22 שבת, י"ט: דתני שבת. 23 פסחים כה, ב. 24 י"ט כה, ב. 25 נפסק להלכה ברמ"א יו"ד כנה, נ. 26 עבודה זרה כו, א. 27 אפר רב, קיתא ט"ט. 28 אע"פ שאמרו אין מתרפאין מהן — כל זה ליתא בגמרא, ואיתא ברי"ף. 29 אפר רבכ"ח אפר רבי יוחנן, כו נ"ב ברי"ף, ובגמרא: אפר רבה אפר רבי יוחנן ואמרי לה אפר רב חסדא אפר

→ פסחים כה, ב). ומיהו לענין אכילה אין לנו אפשר... עיין באור שמח ה' יסידי התורה פ"ה ה"ח, שמאריך בכוננת הספק שנסתפק לרמב"ן בזה. ל ריבדא דכוסילתא. כלי אומן המקיז ככתפים וכו', כלומר אי כבדא לי ריבדא דכוסילתא שהקיז לי אומן ישראל לא אמינא לנכרי לאסוייה, להעביר הכבד, דאסור למסור גופו ביד נכרי (רש"י ע"ז כו, א). מבואר דלרש"י ריבדא דכוסילתא היא מכה שאין בה סכנה, ולהלן יבואר שיסת רבינו דהיא מכה קטנה במקום סכנה. בהמתו. מותר להניח לו לרפאות בהמתו, אבל לא לרפאות גוף הישראל. וכדבר יהודה. דאמר אפילו ריבדא דכוסילתא לא מתסינן מינייהו (גמרא). סבר שאולי משאיל. סובר הנכרי מדלא בעי האי ישראל לאיתסי מנאי, לא סמוך עלי, ושיילי קא משייל לנסותי אס אומר לו אמת (רש"י שם ב). ספק חי ספק מת. חולי שאם לא ירפאנו רופא ספק יחיה

נערה המאורסה לא הותרה מכללה. ושמע מינה אף להנאת עצמן לא הותר מכללה. תדע שהרי שלש עבירות אלו החמורות לא מפני קדוש השם נאסרו, לפיכך אע"פ שאינו מתכוין להעבירו אסור, אבל שאר העבירות שנאסרו מונקדשתי הותרו להנאת עצמן, דהא ליכא משום קידוש השם" (לשון רבינו במלחמות סנהדרין סוף פרק ח). והדברים מאירים. לאו להתרפאות. קאמר דפקוח גפש דוחה את השבת, ודכותיה הא דקאמר נערה המאורסה לא הותרה מכללה ואפילו להתרפאות קאמר, ש"מ שאין מתרפאין בגילוי עריות (פני משה ירושלמי ע"ז ב, ב). למינדע. לנענע. שאיף. מושה. בגוהרקי דערלה. בוסר זיתים קטנים, משום רפואה, דקסבר מותר להתרפאות באיסורי הנאה (רש"י פסחים כה, ב). אישתא צמירתא. חולי קדחת (רש"י לרי"ף). חלב, אין דרך הנאתו אלא בהבערה ולמשוח עורות ולא לרפואה (רש"י

באר הגולה עם ציונים פה ש"ך

5

מ. תוספות עם מהלך דאמרינן נפסקים דף כ"ה [ע"א] אמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן ככל מרפאין וכו' וכמו שלפנינו יש כח כדי לטורקן [רא"ש עטרה וזה ע"כ סימן טז]:
ט. שם תוספות ונבא [אפילו לדעת] [בשם] הירושלמי [שבת סק ד הלכה ד]:
ט"ו. רא"ש ע"כ:
י. ר"ן ע"כ נפסקים ה' נ ד"ה נבל לדעת הירושלמי [עטרה וזה ע"כ הלכה כן והטעם משום דעובר על לא ידבק [נך] [נדקן] ממומה מן החרט ונכנס י. ח' חף על גב דלית אלא לאו, כולו לאו דליל אמרינן הנה ואל יעבור:
יא. שם נפסקים דף כ"ה [ע"א]:

הגהות והערות
הז לפניו למה:
ו' נוסף ע"פ לטן הכ"ח:
ז' נוסף ע"פ מהדומת הורבאלה תק"ט:
ח' קטע זה נוסף ע"פ כמ"י:

ט אבל כו'. ע"ן נדרישה [אם] דמסיק דכשיכר מדכריו שמכרין לשם לילן אסור חף על גב שאינו מזכיר שם לילן וגם אינו אומר שאין לו רפואה אלא מאלו, אלא כשיש מים ועלים אחרים והוא אומר קח מאלו שהם במקום פלוני ודאי קפיד כו', ע"ש. והכ"ח נקונטרס אחרון [פמח שמג] האריך וכמו דאפילו אין העובד כוכבים אומר נפירות אלא שכן אנו למדין ממשמעות דבריו, והוא על שני דרכים, א' הוא כשאוהב מים או לילן מזוין יותר והעובד כוכבים אומר קח מאלו, אסור אפילו לא אמר נפירות קח מאלו של לילן. הכי הוא כשאין מזוין אלא אלו ואמר קח מאלו של לילן, נמי אסור, ואין היסר אלא כשאין מזוין יותר וגם לא אמר [אלא] קח מאלו כו', דלא כהש"ע ודלא כהדרישה, עכ"ל. ולפענ"ד נראה גם דעת הדרישה כן, גם המחנך נראה שמודה לזה: י מותר. כמו נדרכי משה [אם] ולפי דברי המחמיר נראה לי דגם צ"ח נסך מותר להתרפאות במקום סכנה כמקום דליכא למיזבז לאמסוכי במריה, כגון דאמר לו הביא לי יין סכס, וכן משמע בתשובת הרשב"א [ממ"י סימן ט] (שהביא צ"י רש"י סימן קכ"ג עמוד ג) דמדמי להו להדדי, עכ"ל. ור"ל אפילו הביא לו יין שנמסך דהוי לעבודת אלילים מותר אפילו לשמומו במקום סכנה, כיון דאמר לו סכס הביא יין. ונראה לי דסכס יינס מותר לכולי עלמא במקום סכנה אפילו נשמומו במקום דשרי בשמיה במקום סכנה כדמשמע להדיא מדברי הר"ב לקמן בסמוך, וכל שכן דשאר איסורים שאינם אסורים אלא באכילה מותרים באכילה במקום סכנה, וכן הוא בהגהות מיימוניות פרק (י"ג) [יד] מהלכות מאלכות אסורות [אם] כן ומביאו דרכי משה [נפך אות ה], וכן הוא באיסור והיסר הארוך כלל נ"ט דין ל"ה בשם מהר"מ: יא ויש אופרים כו'. והסקמח הפוסקים כסגרה הראשונה, וכן פסק האיסור והיסר הארוך ע"כ: יב בשאר איסורי הגאה מתרפאין כו', [כל"ל]:

(ג) או מאי"ן פלוני כו'. נעור [פמח שמג] כתוב ודוקא שאומר שאין לו רפואה כו'. וקשה דבריו אהדדי, דנסיפא אוקר שם כל שמוכר לו שם לילן לחוד, ונראה כוונתו כדוחאי בזכרת שם לילן לחוד אין איסור, דלמינן בעלמא נקטיה ליעד היכן אהן המים נמלא, על כן אין איסור אלא בלידוף שאומר שאין לו רפואה כו', ונסיפא קא משמע לן דסקלקא דעתך כיון שאינם נמלאים המים אלא במקום עבודת אלילים והוא אומר אין לך רפואה כו' דהוה אסור דהוה כמוכר לילן נפירות כיון שאין נמלא רק שם, קא משמע לן דלא, כן נראה לענ"ד. ורמתי פירושים מעלים פילה נקופא דמחטא כזה לפרש דברי הטור, ומה שכתבתי נראה לי נכון:
(ד) במקום סכנה אפילו דרך הנאתן ושלא במקום סכנה בדרך הנאתן

נראה שמודה לזה: י מותר. כמו נדרכי משה [אם] ולפי דברי המחמיר נראה לי דגם צ"ח נסך מותר להתרפאות במקום סכנה כמקום דליכא למיזבז לאמסוכי במריה, כגון דאמר לו הביא לי יין סכס, וכן משמע בתשובת הרשב"א [ממ"י סימן ט] (שהביא צ"י רש"י סימן קכ"ג עמוד ג) דמדמי להו להדדי, עכ"ל. ור"ל אפילו הביא לו יין שנמסך דהוי לעבודת אלילים מותר אפילו לשמומו במקום סכנה, כיון דאמר לו סכס הביא יין. ונראה לי דסכס יינס מותר לכולי עלמא במקום סכנה אפילו נשמומו במקום דשרי בשמיה במקום סכנה כדמשמע להדיא מדברי הר"ב לקמן בסמוך, וכל שכן דשאר איסורים שאינם אסורים אלא באכילה מותרים באכילה במקום סכנה, וכן הוא בהגהות מיימוניות פרק (י"ג) [יד] מהלכות מאלכות אסורות [אם] כן ומביאו דרכי משה [נפך אות ה], וכן הוא באיסור והיסר הארוך כלל נ"ט דין ל"ה בשם מהר"מ: יא ויש אופרים כו'. והסקמח הפוסקים כסגרה הראשונה, וכן פסק האיסור והיסר הארוך ע"כ: יב בשאר איסורי הגאה מתרפאין כו', [כל"ל]:

ערך צ"ח למהריק"ש
כ"ה ב"ב בכתוב בלחומת חיים [סימן כג הלכות י"ן נפך אות ה] שאסור להתרפאות כיון שנמסך לעבודה וזה אפילו במקום סכנה ואפילו ככל שהוא: ב"ב: נ בדרך הנאתן אסור. היה פסק סכנה בדבר ע"ן [א"ח] סימן שכ"ט דין ג' וסימן מ"ח דין א' ב', וקל וחומר לאיסור שאין בו סימ דשרי אכילה דכולי עלמא י":

ביאור הגר"א
נשמעיה מן הרא, רבי יונה היה ליה צמרמרין אייתן ליה מן זכרותיה דהורי ושחא, רבי אחא אייתן ליה ולא שחא, אמר רבי מנא אילו היה ידע רבי יונה מן הוה לא היה שחא [אמר רב אמר רב הונא מתניתין אמרה כן שאין מתרפאין מגילוי עריות, ר"ל ושם בודאי אינו תולה הרפואה משום שהיא אשת איש אבל אילו היתה פגיה לא היה מתרפא. ועוד שם למה ליה למשכא ונהי כן לפיכך הותר מכלל שבת ולא הותר מכלל נערה המאורסה, הותר מכלל שבת ולא להתרפאות וזכרותיה לא הותר מכלל נערה המאורסה להתרפאות, ובשבת ודאי לא שייכא לחלות היתיר בחילול דוקא ואמר לא הותר מכללו בנערה המאורסה, שמע מינה דאין לה היתיר לעולם, ע"ש"י. וכן הוא בפרק שמינה שרצים [ירושלמי שבת שם]. אבל תוספות לא גרסו רבי פנחס בעי, וגם כן לא גרסו נישמעיה מן הרא, ועיין תוספות שם [בשדה וזה ה' בן ד"ה שאני כו' (ע"כ):

באר היטב
הרא"ש, [ש"ך ס"ק טז]: (ה) ת"ה. כחכ הכ"ח, מיהו אפילו אינו אומר נפירות אלא שכן אנו למדין ממשמעות דבריו, והוא על שני דרכים, א' הוא כשאוהב מים או לילן מזוין יותר והעובד כוכבים אומר קח מאלו, אסור אפילו לא אמר נפירות קח מאלו של לילן, הכי הוא כשאין מזוין אלא אלו ואמר קח מאלו של לילן, נמי אסור, ואין היסר אלא כשאין מזוין יותר וגם לא אמר [אלא] קח מאלו כו', דלא כהש"ע ודלא כהדרישה, עכ"ל. ולפענ"ד נראה שגם המחנך מודה לזה, ש"ך [ס"ק טז]: (ו) אש"י. והסקמח הפוסקים כסגרה הראשונה, וכן פסק האיסור והיסר הארוך, ש"ך [ס"ק יא]: (ז) איסורים. פירות איסורי הגאה, מתרפאים כו', [ש"ך ס"ק יב]. לנודך רפואה, אכל שלא לנודך רפואה אפילו שלא דרך הנאתן אסור, הרא"ש, ופשוט הוא. והיינו באיסורי הגאה, אכל באיסורי אכילה שרי כדלמא נפוסקים, עכ"ל הש"ך [ס"ק יא]:

הדורה כרייתקמאן
הולא- זכרתי אחן זכרון גאה
מכון ירושלים

ג. הראש ביוםא פ"ט
 סימן י' כשם מהר"ם
 מהמנוגד בש"ס דפוס
 קרימנה סימן ה' ובס'
 האב"ד י"ז ובס' סוכה כלל
 (כ"ו) [כ"ז] סימן ה' כשם
 מהר"ם ה"ל: ר"ן ש"ס ד' נ
 ד"ה הר"ן:
 ה. מנחה ס"ד [ע"א]
 מומלד דרנא ונחמ"ס שנת
 כ"ו:
 ה. שם בע"א דנפסקה
 [נחמ"ס ש"ס סוכה ט'
 ה"י: ר"ן ב"ה ט', נ ד"ה
 ומ"ה: רש"י חולין
 טו, נ ד"ה המנכ"ל; ש"ס
 הראש"ש שם סימן ג':

ציונים לרמ"א

י"ו הגהות מרדכי פרק
 מפנין [שנת רמ"ה סגן]:

הגהות והערות

כ"ט סי' רנ"ו חלק א'
 קל [מ"ד סימן אלף כ']:
 (ג"ל: כ"א)

ל' תשובת הרמב"ם
 דפוס נפטר הכותן
 להגר"ם שמהלך עמוד
 רכ"ב חמ"ט חלשות חיים
 הלכות שנת סימן שמה
 הביא דברי הרמב"ם נוסף
 שנה ודי' הרמב"ם חלשות
 ומסק"ס סימן מט':

מ"א נוסף מההודות ס"א
 מקמ"ה ודי' לט"ו ש"ד,
 מקור חיים וז"ל שמהן
 נמהרות חמ"ד תקי"ד
 (פרוסק) הטעם או "עכ"ר":
 נ"ב ע"ן נתיב חיים,
 מעשה רוקם ומקור חיים
 שניה"ו [סימן ק"ה] [ספ"ק]
 ג"ל: אך הספ"ק ה"ש גירסא
 ד"ל: ע"ש ובמחלוקת השק"ל:
 נ"ג י"ש מהודות שדפוס
 כ"ט "אל"ה הר"מ":

נ"ד ע"ן בלקות מפרשים
 נהגות הגר"ם ובהערה
 אות ג':

נ"ה כ"ז הדפוסים י"ן
 ס"ק ל' לביאור הגר"ם לעיל
 "אמרו"ו לש"י נגודות",
 והעברתו לבאן ע"פ דמסק
 אל"עור:

נ"ו כ"ז הדפוסים י"ן
 ס"ק ל' לביאור הגר"ם לעיל
 דברי השו"ע "ואם היו
 שמים בעוקן חמ"ד,
 והעברתו לבאן ע"פ דמסק
 אל"עור:

ט' שוחטין פ"ו. לשנת הותרה אלל פיקוח נפש. ומשמע בראש
 ביומא [פ"ה סימן י' ד' דאפילו איסור דנריהם אין מאכילין אותם.
 ואלל הר"ן [ש"ס ד' נ ד"ה ונר"ן] כתב הטעם, דנבילה עובר על
 כל כוונת ממנה, ובפחות מחמת איכא נמי איסור דאורייתא אף על
 פי שאין בו מלקות, והו"ה הרבה
 לאוין, וחמירי מלאו אחד דשנת.
 וע"ן צ"י [עמוד הג' מד"ה היה
 עוד טעמים. וכנת הגהות מרדכי
 [שנת רמ"ה ספ"ג, א] א"ס לריכ"ס
 לחמ"ס לו י"ן, ימלא ישראל וחס
 העכו"ם, ומוטב שימנך ה"ן
 משימלל שנת, ע"כ. וכנת דרדכי
 משה [אות ג] ש"ין שאיסורו
 מדנריהם מותר, וגם איסורו קל
 מאד ואין הסולה ק"ן בו, ע"כ.
 יוגם נמשכה סימן קמ' ממיר
 רמ"א אפילו לחולה שאין בו
 סכנה לשמות סתם יינס. וע"ן
 ניו"ד סימן קכ"ה סעיף י"ג:
 דאפשר בלא ניסוך. וע"ן לעיל
 סימן ש"ח סעיף י"ג:
 [לרמ"א אות ט] הגהות מרדכי
 פרק מפנין. מה שכתב העולם
 שנת [ס"ק טו] שמשמע בהגהות
 מרדכי דשנת דחויא, לא ראינו שום משמעות:

עמו דבר אחר כגון שפירש מצודה להעלות תינוק
 שנפל לנהר וצד עמו דנים וכן כל ביוצא בזה:
 י"ד [לד] היה חולה שיש בו סכנה צריך בשר

(ו) ט' שוחטין לו ואין אוסרים נאכילנו נבילה
 אבל אם היה החולה צריך לאכילה לאלתר והנבילה
 מוכנת מיד והשחטה מתאחרת לו מאכילין אותו
 הנבילה:
 טו י' אמרוהו (פירוש התבוננו במחלתו ושיעורו)
 הרופאים שצריך גרונת אחת ורצו עשרה
 והביאו לו כל אחד גרונת כולם פמורים ויש להם
 שבר טוב סאת ה' אפילו הבריא בראשונה:
 טז י' אמרוהו לשתי גרונות ולא מצאו אלא שתי
 גרונות בשני עוקצין ושלוש בעוקץ אחד
 בורתים העוקץ שיש בו שלש י"ו [לד] ואם היו שתיים
 בעוקץ אחד ושלוש בעוקץ אחד לא יברתו אלא העוקץ
 שיש בו שתיים: הגה' [לד] ואם הדבר נהול אין מדקדקין
 נכך שלא יבא לידי דמיו ועי"ב:

שנרסם כאן במראה מקום [ליו"ט לרמ"א אות ז] חוספות והר"ן, הוא
 טעום המעתיק, ואינו אמת בעיקר הדין שזכר רמ"א בזה, כן נראה
 צ"י [עמוד מקו ד"ה כ"ז בהגהות] כשם הגהות אחרונות מרדכי [שנת רמ"ה ספ"ג, א], כתב רמב"ם [סימן תקל"ג עמוד 281], א"ס היה חולה
 נרץ לחמ"ס י"ן, ימלא ישראל וחס העכו"ם, ומוטב שימנך ה"ן משימלל שנת, עכ"ל. ונדד"ו צ"י א"ס מיירי ב"ש סכנה או לא, ולי נראה
 דמיירי ב"ש בו סכנה, וראשונה סכנה לאו דנבילה ולא יעברו אחרים על לאו דפקילה, י"י א"ס הר"מ [ש"ס מהר"ם מוטבונג דפוס קרימנה סימן ר'
 כן דמוטב שיעבור הוא על לאו דנבילה ולא יעברו אחרים על לאו דפקילה, י"י א"ס הר"מ [ש"ס מהר"ם מוטבונג דפוס קרימנה סימן ר'
 לא סכירה ליה כן, כמו שכתב הראש"ש [ש"ס נשמו], אלא עוב עובר וימיר לשחוט לו, הכי נמי בזה עוב יומר שישראל יחמם, כי א"ס ימנך י"י או
 [יעשה איסור] י"י על כל טיפה ועיפה שומת. וכן פסק מר"מ ו"ל [נ"ח עמוד ח"ד דבר ראשון]:

מחמת השק"ל

וכתם נכנס לזה, דודאי כמה שכתב גדולי ישראל לאו למידק איסורא
 נסתם ישראל קא מכיין, אלא למנוה מן המונח קאמר, והכוונה,
 שלא חאמר שיש לעשות על ידי עכו"ם וחסור על ידי ישראל, אלא
 אדרבא מנוה יש בדבר, וגדולי ישראל יעשוה, נמלא שיש איסור על
 ידי עכו"ם, וזכיראל עלמם יש
 מעלה לעושה זה, כן נראה לענ"ד
 נכון. והבא לעשות על ידי עכו"ם
 המזומן, לכל הפחות יגלה לריכ"ס
 צאוחו פסם שיש היתר לישראל
 עלמו אלא שהעכו"ם הוא מזומן
 כאן. אלא עיקר דמילתא שלא
 ישגיח על העכו"ם כל עיקר, א"ס
 רואה סכנה כבידור ויש אפילו ספק
 הללה, הו"ו הכי זה משום א"ס
 יעשה הוא עלמו, כי אף על פי
 שהעכו"ם לפנינו ועושה ההללה,
 מכל מקום ישראל יעשה טפי
 בזריות. ואף שכתב רמ"א וכן
 נוהגין, אין מזה ראייה, דלא מנהג
 ומיקון הוא. גם מדברי הר"ן [יומא
 ה, נ ד"ה ואין שמצי' צ"י [ש"ס ד"ה
 א"ל] משמע כן, שכתב שמה יבא
 הדבר כו', משמע דחש על העמיד
 אף על פי שעכשיו אין חשש. ומה

רק איסור דרבנן, וצ"ל: א"ס הר"ן כתב בו, דאודל לטעמיה דפסק כמאן
 דאמר טומאה דחויא בצבור, וכמו שכתב הרב ב"י [עמוד הג' ד"ה הו"מ"ס]
 בשמו [נ"ה ט, ב ד"ה ומהא], וכן פסק הרמב"ם [ב"א מקד"ו, טו], וליכא
 למימר כטעם הראש"ש: והיירי ב"א אחר דשבת. ואפשר לטעם זה אם יש
 מאכל שיש בו איסור דרבנן אין מתירים לשחוט: עוד בעפ"ב. דשמה
 כשיתודע לחולה, יקח בבילה, מה שאין כן אם נשחט בשבת אינו ק"ן בו:
 ובתב בדריי כשה שביין כו'. כא ליישב מאי שנא דמתירם לשחוט ולא
 מתירם לישראל לבשל לכל יתגסן היין, על זה כתב כ"ן שאסור מדבריהם,
 דהיינו סתם יינס, מה שאין כן נבילה איסור תורה. ואפילו לדעת הראש"ש
 דאפילו איסור דרבנן אין מאכילים אותו, כמו שכתב מ"א, וכזה סיים וגם
 אסורו קיל מאד, וקיל משאר איסור דרבנן. ולטעם שהחולה יקח בבילה,
 לזה כתב וגם אין החולה ק"ן בו: וגם בתשובה מתיר כו'. אך לא קיימא
 לן הכי, כדאייתא בי"ד סוף סימן קנ"ה, דקא לעשות מרחץ מסתם יינס
 מותר אף על גב שהוא כדרך הנאמן, ובלבד שלא ישחה, כ"ן דאין בו
 סכנה, ע"ש. מכל מקום לענין שבת עשאו לטעין: וצ"י בי"ד כו' דאפשר
 ב"א ניסוך. דהיינו אם הכלי רחב ואינו מלא, דליכא למיחש שמא יגע ביין
 עצמו, כ"ן דאינו מלא אי אפשר ליגע בכל אם לא יראנו ישראל. ואף על
 גב כ"ן דמעמידו אצל האש מנבחה וגם בשעה טלטולו משכשו, וקיימא
 לן [י"ד סימן קכ' סעיף י"ח] היכא דאיכא הגבהה ושכשוך אסור אפילו לא
 גגע ביין, מכל מקום כ"ן דהכלי רחב ובקל ישחפך היין על ידי השכשוך.
 לא ניתא לגרי בשכשוך, ואינו אסור. ואם הישראל עומד סמוך לגרי, אפילו
 הכלי מלא דבקל נוגע, מכל מקום לא חיישינן לנגיעה, דמרתח כ"ן שהישראל
 עומד בצדו: וצ"י ע"פ סימן ש"ה כו'. הם דברי הרב ב"י [נפח ח"ד
 כתב בהגהות] דעל כרחק צריך לומר דמיירי וצ"י שצריך לר"מ דהיינו דמי

מחמת השק"ל

ההגות והערות

ההגות והערות
 כוונת חמ"ד א"ס י"ן ג"א
 חמ"ד י"ן ג"א

ISSERLES, MOSES

9

שו"ת הרמ"א

לרבינו משה איסרלש זצ"ל

הוצאה חדשה ומתוקנת
המבוססת על שש ההוצאות הקודמות

עם

הקדמה, מבוא, הגהות ומפתחות

מאת

הרב ד"ר אשר זיו

עיה"ק ירושלים תוכבי"א
שנת תשל"א

והרשב"א בתשובה סימן תרל"ז ז', דרשות מן המלך מהני והוי מכלל דינא דמלכותא. ומיהו כתבו שצריך להיות ראוי לכך והוא מרצון הקהלות שנתמנה עליהם, וכמו שהאריכו שם. אבל מי שנתמנה שלא מרצון הקהלה עתיד ליתן את הדין אם הוא הגורם, וכמו שדרשו ז"ל במסכת יומא * יראת ה' תוסיף ימים * אלו כהני בית ראשון, ושלוח רשעים תקצורנה אלו כהני בית שני וכו'. ופירשו שם ** שנתמנו ע"פ מלך והם גרמו בנתינת ממון הרבה, וכמו שאמרו מרתא בת בייתוס עיילא תרקבי דדינרא שמינהו ליהושע בן גמלא כ"ג י' וכו'. אבל אם מינהו המלך וקבלוהו הקהל עליהם ע"פ הכתב ההוא מהני ומועיל, וכן כתב הטור ח"מ סי' ג' ח"ל, ורשות שנותן המלך וכו'. ושלוש מנאי משה איסרלש מקראקא.

קכד

74 שאלת ממני את שאהבה נפשי אם ידעתי טעם על מה סמכו שנתפשט המנהג במדינת מעהרין בפרט ובכלל בשאר מדינות להקל

לו רשות כיון דגמיר כמו שכתוב שם ולא המלך כיון דלא סביר. אבל במומחה דגמיר וסביר שמן הדין יכול לדון ביחודי בלא רשות, כדאסיקנא בריש מכילתין, רשות המלך מועיל לו להפטר מן הטעות, דלא נרע מרי"ג דאתא מחמתיה עכ"ל. וכתב עוד שם שאין לאדם ליטול רשות מהמלך שלא ברצון הקהלות, ומי שעושה כן הוא מצער את הצבור ועתיד ליתן את הדין.

וכם בהגהות וחדושי כהר"ח * אות י כותב: „בבאן ציינו המעתיקים אות ד' למראה מקום על הד"ם ובד"מ לא העיר על זה כלל. והנה העתקתי הדברים מן הר"ם כתיבת יד, וז"ל שם, בפסקי מהרא"י סימן סד כתב על א' שנטל שררה מן המלכות וגזרו על מה שכנגדו בקנסות למלך, שהרשיע לעשות. ומ"מ משמע שם דאם רוצה לצוית דין רק שאינו רוצה לשמוע לבעל דינו אינו יכול לגזור עליו ע"ש. ובהשו"ה הרשב"י סי' קכא האריך בזה וע"ש, ועי' בא"ח סימן כג מדין חזן שקיבל שררה מן המלכות ובי"ד סי' רמב נתבארו כל דיני סמיכה שנוהגין האינא ע"כ. על אודות הריב"ש עיין לעיל סי' צב הערה 4.

7 בח"א משו"ת שלו. 8 הרשב"א אינו מזכיר שצריך הסכמת הקהילות שנתמנה עליהם רק * כל זמן שעושה כחוקי מקומו דומיא דמלך ממש. * וכן כה

בשתיית סתם יינות הכותים ואין מוחה בהם ואם יש להם על מה שיסמכו.

תשובה: גרסינן פרק המוכר את הספינה בענין המדות: ת"ר אין עושין המחק צדו אחר עבה וכו', א"ר יוחנן בן זכאי אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר. אם אומר שמא ילמדו הרמאים, אם לא אומר שמא יאמרו הרמאים אין התלמידי חכמים בקיאים במעשה ידינו איבעיא להו אמרו או לא אמרו, א"ר שמואל אמרה ומהאי קרא אמרה כי ישרים דרכי ה' * וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם, עכ"ל הגמרא. וכן אני אומר בדבר כי ירא אנכי לאומרו, שלא ילמדו עוברי עבירה מקום לסמוך עליו ויקילו עוד יותר. וירא אנכי שלא לאמרו, שלא יאמרו עוברי עבירה בכל מקום הלא בני המדינות אחרות שותין אותו ומלאך המות * מה לי התם ומה לי הכא לענוש העוברים * ואם לא היה מותר למה בני מדינות אחרות שותין אותו. הגם כי ראיתי כי טוב למצוא קצת טעם על מקומות שנהגו להקל בו ושלא יהיו כולם חשודים בעיני הבריות, שא"כ היו בני המדינות אלו שאוסרים * היינו צריכים

שאומו רבינו. וכמו שהאריכו שם * כונתו על תשובת הריב"ש, כי תשובת הרשב"א קצרה מאד, עיין שם 9 ט, א. 10 משלי י, כז. 11 ע"ש הגהות הב"ח אות א. 12 יבמות סא, א. ועיין תוספות ישנים שם וגם תוס' ב"ב כא, א דבור המתחיל זכור אותו האיש לטוב.

1 בהוצאת אכסטרדם תנא וסדילקאב תקצה השמיטו הכו"לים תשובה זו לפני שרבינו גוסה בה להקל בדיני סתם י"ג. עי' בשו"ת * משאת בנימין * להר"ר בנימין כאלניק תלמידו של רבינו, סי' כט, הדנה בענין מין כשר * שהולכותו בדרך עגלונים נכרים ג' ימים בלא שמירת הישראל. גם תשובה זו נשמטה מן הקובץ בהוצאת וילנא, הרנ"ד. ועיין לעיל סימן קכא הערה 12. וגם בבבא ח"ב אות כה * בכל הדפוסים נמצאת הערה זו לפני השאלה פה: * עזרי בעם ה' עושה שמים וארץ, והוא יצילני משגיאה. * 2 ב"ב פט, ב ועי' ג"כ כלים פ"ז משנה טז. 3 הושע יד, י המלים * כי ישרים דרכי ה' * באותיות רש"י ובסוגריים בדפוס ראשון. 4 המלים * ומלאך המות * בסוגריים ואותיות רש"י בדפוס א. 4 על פי ב"מ לו, א 5 כן הוא בדפוס ראשון, אולם בהוצאת וורשא תקנו

ליזהר בהם, כמו בדין החשודים שלא מעידו * ואפי' למאן דפוסק שנאמן בשו"מ על שלו אינו נאמן לכ"ע, ואין כו מוכרי היינות שאומרים טהור הוא * * בנתינת קצת טעם להם או אינו חשודים רק שסבורים שמתרים הנ לסמוך עליהם, כי אינם חשודים להכשי הנהגין איסור. וכמו שאמרו לענין ש שנחלקו בו בית שמאי ובי"ה, שלא הי לישא זה מזה רק שהיו מודיעים אותם פ"ק דיבמות ז', וכתב בהגהות מרדכי קט"ו * דה"ה בכל שאר איסור הית גם בנדון זה אם יש למצוא קצת ט למדינות מעהרין וכמותם, אע"פ ש וכהלהכה, מ"מ מאחר שהם סוברין הוא ואינם חשודים יש לסמוך עלייה עליו לאחרים הנהגים בו איסור. וא כל אדם יודע טעם ההיתר, מ"מ נביאים בני בניהם של נביאים * ד מה שעשו אבותיהם, וכמו שאמרו שבת"ל לאו עוברי ע"ז הם אלא מנה בדיהם. ונוכל לומר שעל כיוצא בירושלמי פרק אחד דיני ממונו מדקדקין ביין נסך, וכמ"ש הסמ"ג ב"ב בזה. וזה החלי לעשות בעזר אל ל משגיאה.

הכו"לים ושנו לקרא * אלו שותים. * ל, א: יוכא עת, א. ועיין בכורות לה, א ורשב"ג בזה. 6 מן * ואפי' למאן דו בסוגריים בדפוס א. ועיין מהרש"ל ביש"ש סי' ו, שכתב דמ"מ מי שהוא חשוד על נ דורות הללו מותר להאמין לו על מין עליו רק שיפדו לו השבועה היטב דאינו לפי שמיקל בסתם י"ג שהוא מדרבנן. 8 הגהות מרדכי דשייכי לפ"א סי' צה, ה הוא * סימני אור ורוע. * קיצור שנעשה בנו של ר' יצחק בעל אור זרוע. עי' ב, לפרופ' אפרים א. אורבך עמודים 365- לעיל סי' כח הערה 11. 9 בדפוס נעתק ביתר ההוצאות) נבצא פה בסוג רש"י המלים * או נביאי שקר. * אבל מו רבינו ללמד קצת זכות עליהם, נראו המו"ל ולכן השמטנו. 10 סכ"ה:

גריסין בע"ז פרק רבי ישמעאל 14: גופא
 אמר רב תינוק בן יומו עושה יין נסך וכו',
 וקאמר התם דשמואל לית ליה דרב וכו', וכתבו
 שם התוספות 15 דאית ליה לשמואל דתינוק בן
 יומו אינו עושה יין נסך ומותר אף בשתייה,
 וה"ה קטנים שאינן יודעין בטיב ע"ז ובן יומא
 לאו דוקא כו', עד ופסקו ה"ג ור"ח כשמואל וכן
 מצא ר"י בתוספות תלמידי ר"ת דפסקו הלכה
 כשמואל וכו', עד ועוד פירשו רשב"ם והריב"ן
 בשם רש"י, שכתוב בתשובת הגאונים כי בזמן
 הזה אין אסור הנאה במגע כותי כי עכשיו אין
 רגילים לנסך לעבודת אלילים וחשובים כאין
 יודעין בטיב ע"ז ומשמשיהן והוה להו כתינוק
 בן יומו, ועל זה אנו סומכים לגבות ייגם
 בחובות, ועל דבר זה שלח ר"י לר"ת, תא
 חזי 16 דמינך ומאבוך ומאחיך משתרי מגע כותי
 ביין לעלמא אפילו בשתייה, דאחיך 17 פסק
 בשם אביך 18 ר' שלמה דהכותים בזמן הזה
 אינן חשובים אלא כתינוק בן יומו ואתה פוסק
 בתינוק בן יומו כשמואל, דאמר שאינו עושה
 יין נסך לאסור אף בשתייה, והשיב לו ר"ת כי
 התלמיד 19 נבהל לפסוק וטעה, וחס ושלום לא
 עלה על לבו 20 אלא הלכה כרב וכו', והאריכו
 שם בזה, וכתבו לבסוף, וא"ת כיון דגורו על
 ניסוך הכותים הו"ל דבר שבמנין דצריך מנין
 אחר להתירו, וי"ל דלא גורו אלא על המנסכים

ליתר בהם, כמו בדין החשודים שלא דנו ולא
 מעידו, ואפי' למאן דפוסק שנאמן בשל אחרים
 טעם על שלו אינו נאמן לכ"ע, ואין סומכין על
 דברי הינוות שאומרים טהור הוא 6, אך אמנם
 בתענית קצת טעם להם או אינן נקראים
 חשודים רק שסבורים שמותרים הם ומותר
 לסמוך עליהם, כי אינם חשודים להכשיל אחרים
 והנהיגן איסור, וכמו שאמרו לענין צרת הבת
 שחלקו בו בית שמאי ובי"ה, שלא היו נמנעים
 לשא זה מזה רק שהיו מודיעים אותם כדאיתא
 זק דביבמות 7, וכתב בהגהות מרדכי בשם א"ז
 קט"ו דה"ה בכל שאר איסור והיתר, ולהכי
 גם בנדרן זה אם יש למצוא קצת טעם היתר
 למדינות מעהרין וכמותם, אע"פ שאינו כדת
 סהלכה, מ"מ מאחר שהם סוברים שמותר
 הא ואינן חשודים יש לסמוך עליהו ונאמנים
 פליו לאחרים הנוהגים בו איסור, ואע"פ שאין
 בו אדם יודע טעם ההיתר, מ"מ אם אינן
 נביאים בני בנייהם של נביאים 8 הם 10 וראו
 מה שעשו אבותיהם, וכמו שאמרו 11 כותים
 שח"ל לאו עובדי ע"ז הם אלא מנהג אבותיהם
 סדיהם, ונוכל לומר שעל כיוצא בזה אמרו
 בירושלמי פרק אחד דיני ממונות 12: אין
 מדקדין ביין נסך, וכמ"ש הסמ"ג 13 על כיוצא
 בזה, וזה החלי לעשות בעזר אל שדי יצילנו
 משגיאה.

הגירסא: בני נביאים הם. 11 חולין יג, ב, ושם
 הגירסא: נכרים שבהו"ל וגו'. 12 סנהדרין פ"ד סוף
 הלכה ת. 13 לאחיון קמה. על דברי תוס' בע"ז
 ס, א ד"ה זיקא שהתירו ר"ת ור"י, על ברזא שהיתה
 רפויה בחבית ועל סתימת המנופה שהיתה כפויה ע"פ
 חבית ובה עובד כוכבים והזיק וכו', שאין דרך ניסוך
 בכך, ע"ש. ומסיים הסמ"ג: "ויראה לי דהא דגריסין
 בירושלמי דפרק אחד דיני ממונות אמר רב יהודה אין
 מדקדין ביין נסך, שעל כיוצא בעניינים אלו אמר כן".
 על אודות הסמ"ג עיין לעיל סי' ל הערה 50.
 14 ע"ז נו, א. 15 שם ע"ב תוס' ד"ה לאפוקי
 מדרב. 16 גירסת הבי"ח "תא חזי". 17 שם:
 דאחיך ר' שמואל. 18 כן היא הגירסא בתוספות,
 אבל ישנה הגהה שם וז"ל: "צ"ל אבי אמך כי ר"ת
 היה בן בתו של רש"י". בהוצאת הארשא של קכז
 השו"ת הוסיפו המו"לים "אבי אמך" בסוגריים בתוך
 הקסס אחרי המלה "אביך". 19 בתוס' התלמיד

המו"לים ושנו לקרא "אלו ששותים". 5 בכורות
 ל א; יוכא עה, א. ועיין בכורות לה, א מחלוקת ר"מ
 ובשביב בזה. 6 כן "ואפי' למאן דפוסק" עד פה
 בסוגריים בדפוס א. ועיין מהרש"ל ב"ש"ש פ"ק דחולין
 סי' ו, שכתב דמ"מ מי שהוא חשוד על סתם ייגם כמו
 בדות הללו מותר להאמין לו על יין נסך כשנשבע
 עליו רק שיפרטו לו השבועה היטב דאינו מושבע ועומד
 לפי שמיכל בסתם ייגם שהוא מדרבנן. 7 יד, ב.
 8 הגהות מרדכי דשייכי לפ"א סי' צה, ואור זרוע קטן
 הוא. סימני אור זרוע, קיצור שנעשה ע"י ר' חיים
 בנו של ר' יצחק בעל אור זרוע. עי' בעלי התוספות
 לפרופ' אפרים א. אורבך עמודים 267-365. ועי' ג"כ
 לעיל סי' כח הערה 11. 9 בדפוס ראשון (וממנו
 יצאק ביתר ההוצאות) נמצא פה בסוגריים ובאותיות
 רשיי המלים "או נביאי שקר", אבל מתוך הענין שכא
 רבינו ללמד קצת זכות עליהם, נראה שהן הוספת
 המו"ל ולכן השמטנו. 10 פסחים סו, א. וי"ט

בזה
 שניה
 ין אחד
 אסור
 ילמדו
 רמ"א
 דינו
 סמואל
 ה' ה'
 ע"ל
 אנו
 לסמוך
 אמרו,
 א פני
 גרמי
 ר"ס י'
 אחרת
 ימצאו
 ושלח
 ה' ה'
 ריכים
 תשובה
 י שם
 תורה
 נוספות
 זכרי
 שמיט
 כיון
 כוונת
 ין כשר
 סמית
 ודבא
 ונ
 רה וו
 ארר,
 ב"ב
 חמלים
 בדוים
 ונביים
 ין א'
 הקט

וכיון דהשתא לא הוה מנסכים לע"ז ויש לתלות כו', עד מיהו קשיא סתם יינם היאך נתיר בהנאה כיון שגזרו על סתם יינם משום בנותיהם, והא גם עתה שייך זה הטעם, וי"ל דמאי דגזרו על סתם יינם לאסור בהנאה יותר מפתם ושמןם היינו משום דשכיחי לנסוכי לע"ז, אבל עתה שבטל ניסוך שאינן יודעין בטיב ע"ז דיו להיות כפתם ושמןם או כבשולי כותים לאסור בשתייה ולא בהנאה והמחמיר תע"ב, עכ"ל התוספות, ודברים האלו כתב הרא"ש בארוכה²¹, וכתב לבסוף מ"מ ראייה ברורה אין לנו להתיר סתם יינם בהנאה אלא הנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין²² עכ"ל, וכן כתב הטור סימן קכ"ג²³ דברי הרא"ש.

ומעתה אני אומר כי אע"ג שכל הפוסקים האחרונים הסכימו לדברי ר"ת האחרונים, שהלכה כרב בענין תינוק בן יומו ואסרו סתם יינם בשתייה לכל הפחות, והעובר על דבריהם את פושעים נמנה והוא בכלל ופושעים יכשלו בם²⁴, ואדרבא מקצת פוסקים אוסרים אותו אפי' בהנאה, מ"מ יש קצת ראייה לבני מדינות מזהירין וכדומה להם, לומר שקבלו מאבותיהם לנהוג היתר באיסור זה, כמו שבני ריינוס שאוכלין חלב הכרס כי סמכו על המורה שהתירם במקומות ההם²⁵, אע"פ שהוא באיסור כרת לדעת החולקים, וכל שכן באיסור סתם יינם שיש לסמוך על המקילין, דהיינו ה"ג ור"ח ור"ת הראשונים²⁶, שפסקו כשמואל שמתיר בתינוק בן יומו אפילו בשתייה וה"ה בכותים בזמן הזה דדמי לתינוק בן יומו, ואע"פ שטעם זה אינו מספיק רק למגע כותי ביינות שלנו אבל לא בסתם יינם שנאסר משום בנותיהם וכמ"ש הרא"ש והטור בהדיא, וז"ל אחר שהביא כל דברי התוספות: וטעמים אלו מספיקים למגע כותי ביין שלנו, אבל סתם יינם שאסרו

בהנאה משום בנותיהם אין טעם להתירו, וכן נראה מדברי התוספות שר"י לא קרא תגר על דברי ר"ת הראשונים אלא על מגע כותי, שכתב חזי דמינך ומאחוך ומאבוך תשרי מנע כותי לעלמא וכו', וכן מבואר נגלה בכל דברי הפוסקים²⁷, מכל מקום יש למקילין מקום לומר מאחר דכתבו התוספות לבסוף, דמאחר שאין בזמן הזה חשש ניסוך דיו להיות כפתם ושמןם ובשוליהם לאסור בשתייה ולא בהנאה וכו', ומעתה דבפת נהגו בקצת מקומות להקל כי לא נתפשטה ברוב ישראל מטעם שאמרו בירושלמי²⁸ פת עממו עליו והתירוהו מפני חיי נפש, וכמו שנתפשט היתר בפת בכל המקומות כן נתפשט להם היתר היינות במקומות שנהגו להקל מפני חיי נפש, שהרי אין להם לשותות כי אם יינות ובקושי להם להכשיר היינות כמו לאפות הפת בשאר מקומות, ואע"פ שאין דומה לפת שהתירו אותו במנין משא"כ ביינות, וכל דבר דנאסר במנין דצריך מנין אחר להתירו²⁹, מ"מ נוכל לתלות ולומר כי אפשר שמתחלה לא גזרו בכה"ג וכמו שכתבו התוס' ³⁰ לענין איסור הנאה, וס"ל דבכל מקום שאין בו חשש איסור ע"ז לא חמיר משכר של כותי, דאמרינן פ"ב דע"ז³¹ דאסור משום חתנות ואפ"ה אמרינן התם רב פפא מפקי ליה אבבא דהגותא ושתי רב אחי מייתי ליה לביתיה ושתי, וה"ה ליון בזמן הזה, אע"ג דגזירת יין היא חמורה מגזירת שכר, דלא מצינו איסור ההוא לא במשנה ולא בברייתא רק בגזר בימי האמוראים כמ"ש התוספות פ"ב דע"ז³², ומ"מ נוכל לומר היינו דוקא בזמנם שהיה סתם יינות אסור בהנאה ואפילו במגע כותי, אבל לדין דאינו נאסר בהנאה כלל לא עדיף משאר גזירות של בנותיהם.

כל זה נראה לי בטעם המקילין במדינות

מבואר" עד פה באותיות רש"י ובסוגריים בהוצאה א.
27 ע"ז פ"ב הלכה ט. וע"ש פ"ב הלכה ד ובכלי ע"ז
יג ב תוס' ד"ה רבי ירמיה. 28 ע"ז לו, א.
29 שם לה, ב ד"ה מכלל. 30 בכל ההוצאות כתוב
בטעות פ"ק דע"ז, והוא שם לא, ב. 31 גם פה
רשום בכל ההוצאות פ"ק, והוא שם תוס' ד"ה מפני מה.

שכתב". 20 מן "והם ושלום" עד פה באותיות
רש"י ובסוגריים בדפוס א, ואמנם בתוספות נמצאות
מלים אלו. 21 ע"ז פ"ד סי' ז. 22 ביצה ל, א;
כ"ב ס, ב. 23 ביו"ד. 24 הושע יד, י.
25 ע"ז ד"מ בטור יו"ד סי' סד אות ג. 25 נראה
שצ"ל "ודברי ר"ת הראשונים". 26 מן "וכן

שאינו שום דבר לשותות כי אם יין לומר לסמוך על דברי, כי לא באתי השרץ מדין ק"ו אע"פ שהוא טמא כי אני אומר בדבר זה, שלא באתי קצת פנים להתיר אבל לא לסמוך כ"ש במקומות שלא נהגו בו ו האמת בידיהם שהוא אסור שאסור השרץ גדר ישכנו נח"ש דרבנן, על דבריהם חייב מיתה.

ומכל מקום יצא לנו מדברים ו ה"ל שלא מקרי חשודים ואינן שוגגים, ויש להם על מה שיסמנו שנדמה להם כהיתר, ואף על גב דרשב"א שהביא הקרא"ו סי' קי"ו דע"ג דלא מקרי חשוד בדבר אי לו כהיתר מ"מ אינו נאמן על אותו מ"מ הרווחנו כמה שלא נקראו חשודים על זה בשבועה ואין ז חשודים שאינן נאמנים אפילו בשבועה כדאמרינן בתשובה³³, דשאני התם דד לעבור ואינו חושש על שבועתו הו שאינו חושש על שבועתו, כמפורש ששת, אבל אם נדמה להם כהיתר על השבועה כלל ונאמן, מידי דהוי למון דלא אמרינן מגו דחשידי אממו אשבועתן³⁴, דדוק³⁵, ועוד נוכל לו שני שאין לדקדק בו יותר מדאי

33 ביו"ד, ותשובת הרשב"א היא סי' כ
סוף שלה. 33 סי' יב, וע"ש
34 כ"מ ה, ב. 35 מן "ואע"ג דמתשו
ע פה בסוגריים ובאותיות רש"י בו
36 י"א, א. 37 בכל ההוצאות כתוב בט
היכ"ש מחמיר שם אפילו בכתם יינם,
לא מדברי כלן לאסור בהולי שאין בו סכ
ין או המים הנעשין כמנו, ולפי מה שכ
אפשר שאף בחולי שיש בו סכנה אסור
ין נסך ודאי נאסר בהנאה". ובסימן רנו
להקל בזמן הזה, לפי שאין העכו"ם בקיאי
— שהרי כבר צווחו כל המפרשים על ז
עין להתירו כלל מפני טעם זה שכיון ש:
הנאה ככל ענין, אף אם בטל הטעם
גמרה, ואם יש להתיר מפני טעם זה זה
שתלו אסור מגען בכחונה, דכל שאינו בכחו

מכ"ש ממה שאמרו אין מדקדקים ביין גסך. ונראה דזהו התועלת במה שאמרו בסנהדרין³⁶, שאין ממנים בסנהדרין רק מי שיודע לטהר השרץ מן התורה, כי אז מאחר שיש לו פנים לטהר אין לנו להחמיר בו יותר ממה שמצינו שאסרה תורה או חז"ל, והבו דלא לוסף עליה. וכמו שאמרו בכ"מ לענין מעמד שלשתן, דהוי כהלכתא בלא טעמא והבו דלא לוסף עליה. ועוד תועלת שלישי להקל במה שכתב הריב"ש בתשובתו סי' רנ"ה³⁷, דיש מחמירין להתרפאות ביין נסך אפילו במקום סכנה הואיל ונאסר משום ע"ז דינו כעצי אשירה שאסור להתרפאות משם, ויש מתירים במקום סכנה, מ"מ בדליכא סכנה אסור אם לא שלא בדרך הנאתו, והאריך שם בזה, וכן מחמיר בתשובת הרשב"א סי' קכ"ג³⁸ לעשות מרחץ מסתם יינם במקום דליכא סכנה וכו'. דכל הני משרי שרי, ולא מבעיא במקום סכנה דיש להקל, דהרי מה שאסרו במקום סכנה הוא מכא חשש ע"ז וכבר נתבאר דאין בזמן הזה משום אסור ע"ז כלל רק משום בנותיהם וא"כ פשיטא דשרי, אלא אפילו במקום שאין בו סכנה שרי ליהנות ממנו, כמו שמתירים שאר הנאות לישא וליתן בו שפשט המנהג להתיר³⁹, כ"ש שנוכל לומר דבמקום צערא לא גזרו רבנן.

→ ונראה דאפי' בשתייה יש להקל אם הוא חולה אע"פ שאין בו סכנה⁴⁰, ואף ע"פ שהריב"ש

שום דבר לשתות כי אם יין, וחלילה לי לומר לסמוך על דברי, כי לא באתי רק כמטהר השרץ מדין ק"ו אע"פ שהוא טמא מן התורה. כי אני אומר בדבר זה, שלא באתי רק להראות פנים להתיר אבל לא לסמוך על זה כלל. במקומות שלא נהגו בו היתר ותפסו כיש בידיהם שהוא אסור שאסור לשנות, וכל שרץ גדר ישכנו נח"ש דרבנן, שכל העובר על דבריהם חייב מיתה. ולכל מקום יצא לנו מדברים אלו התועלת ומכל שלא מקרי חשודים ואינן מזידיים רק ויש להם על מה שיסמכו במדינתם הניגים, להם כהיתר, ואף על גב דמתשובת הריב"א שהביא הקרא"ו סי' קי"ט³² משמע הציג דלא מקרי חשוד בדבר אסור שנדמה לו שהיתר מ"מ אינו נאמן על אותו דבר עצמו, כ"מ הרוחנתו במה שלא נקראו חשודים, שיש האמינם על זה בשבועה ואין דינם כשאר הודים שאינן נאמנים אפילו בשבועה, כמ"ש הריב"ש בתשובה³³, דשאני התם דהואיל וחשוד יסוד ואינו חושש על שבועת הר סיני ה"נ ואינו חושש על שבועתו, כמפורש בדברי בר דעה, אבל אם נדמה להם כהיתר אינו חשוד על השבועה כלל ונאמן, מידי דהוי גבי שבועת און דלא אמרינן מגו דחשידי אממונא חשודים וצ"ע³⁴, ודוק³⁵, ועוד נוכל לומר תועלת זו שאין לדקדק בו יותר, מדאי בזמן הזה,

אוסר בהנאי, ואף בזה לא התיר הרמב"ן ז"ל אלא מגע הישמעאלי וכן הרשב"א וכל האחרונים ז"ל, על אודות הריב"ש עיין לעיל סי' צב הערה 4. 38 ע"י ד"מ יו"ד סי' קנה אותיות ג וד שמביאו בשם הכ"י אבל לא מצאתי זאת בשו"ת הרשב"א, ועי' ג"כ בשו"ע יו"ד סי' קכג סעיף ב שאוסר ב"י לעשות מרחץ מסתם יינם ורבינו אינו משיג, אולם בסי' קנה סעיף ג כותב שבותר לעשות מרחץ, ועיין שם ביאור הגר"א אות יז. 39 בשלחן ערוך חלק יורה דעה סי' קכג סעיף א, ובסי' קלב סעיף א ובסי' קלג סעיף א מתיר רבינו סחורה ושאר היתר הנאה בסתם יינם מטעם שכתב בתשובה זו, שבזמנינו אינם מנסכים לעכו"ב, ועיין בשו"ת מהר"ם מפאדובה סימן עו ושו"ת מהר"ם מלובלין סימן ג, הדנים בשאלת היתר מסחר בסתם יינם, האחרון דן בשאלה זו לאחר שנאסר מסחר זה ע"י ועד הארצות, עיין בדרכי ההוראה למהר"ץ חיות כאמצע פרק ה.

בנייה, ותשובת הרשב"א היא סי' סד בח"א של ד"ת שלו. 33 סי' יב, וע"ש גם סי' ד. 35 מן. ואע"ג דמתשובת הרשב"א י"ט פה בסוגריים ובאותיות רש"י בדפוס ראשון. ג י"א. 37 בכל ההוצאות כתוב בטעות סי' רנא. ריב"ש מחמיר שם אפילו בסתם יינם, וז"ל: "וא"כ ה"מ דבריו כלן לאסור בהולי שאין בו סכנה הנאת סתם י"א המים הנעשין ממנו, ולפי מה שכתבתי למעלה שיש שאף בחולי שיש בו סכנה אסור כיון שמחמת י"ט ודאי נאסר בהנאה". ובסימן רנו מוסיף: שאין י"א בזמן הזה, לפי שאין העכו"ם בקיאין בטיב נסוך י"ט י"ט כבר צווחו כל המפרשים על זה שסתם י"ט י"ט להתיר כלל מפני טעם זה שכיון שנאסר מתחלה י"ט בכל ענין, אף אם בטל הטעם לא בטלה י"ט, ואם יש להתיר מפני טעם זה והו' במגען לפי י"ט אסור מגען בכחנה, דכל שאינו בכחנה נסוך אינו

סיים בתשובתו הנ"ל דאפי' מאן דמתיר הנאתו מ"מ באכילה ובשתיה אסור כמו שפי' הרמב"ן בהדיא עכ"ל. נראה היינו דוקא לדעת המחמירים בזמן הזה בסתם יינם, והוא דעת חכמי הספרדים אשר הרמב"ן נמשך אחריהם, והוא דעת הריב"ש ז"ל. אבל לדעת חכמי צרפת שהקילו בדבר מטעמים הנ"ל, גם בזה יש להקל לפי צורך הענין ולפי עיני המורה, ולא עדיף בזמן הזה משאר גזירות שגזרו חז"ל. וכתב הסמ"ג י"ד שר"י לא היה לו פעם אחד יין ושלה לא לצורא ושמע שלא היו נוהרים יפה מניגוב ואעפ"כ שתה ממנו כל ימות הקיץ מפני שלא היה בריא, ואח"כ צוה להכשיר את החבית עכ"ל. הרי קמן שיש להקל במקום הצורך. ואע"ג דשאני התם דלא הוי אלא חשש בעלמא, מ"מ הוא לא היה חולה רק שלא היה בריא קצת י"ד. וכל זה לחולה שאין בו סכנה, דהיינו ששוכב על מטתו ומתאוה ליין וצריך אותו לרפואתו, והלב יודע אם לעקל אם לעקלקלות י"ד. אך אמנם מי שהולך על משענתו רק שיש לו איזה מיהוש לא מקרי חולה, וכמו שהזכירו הפוסקים

40 וכן מיקל רבינו במגע עכ"ם בזמן הזה. עיין שר"ע יו"ד סימן קכד סעי' כד שכתב בהגהה: "ובזמן הזה דהאומות לאו עובדי עבודת כוכבים הם כל מגען מיקרי שלא בכוחוהו, ולכן אם נגע ביין על ידי דבר אחר אף על פי שיודע שהוא יין וכוון ליגע בו מותר אפילו בשתייה, דמיקרי כגע על ידי דבר אחר שלא בכוחוהו, והוא הדין אם נגע אפילו בידו בלא כוחוהו מגע או שלא ידע שהוא יין כרי, ואין לפרסם הדבר בפני עם הארץ". ועי' ד"מ יו"ד סי' קכד אות יז. ובהגהה בסעיף כז מתיר בעכו"ם שנגע ביינו של ישראל להכעיס כדי לאסרו עליו. מותר אפילו בשתייה, ויש לשתותו בפני העובר כוכבים כדי שלא ירגילו עצמם בכך". עי' ד"מ יו"ד סי' קכד אות יח. ועי' ג"כ ח"ס סי' קכו מעשה דומה שגי' פסק להתיר. בד"מ יו"ד סי' קכד אות ה מביע רבינו תמוהה. על קצת מחמירים ומפסידים כמנהג של ישראל לאסור יין ע"י שיגע הנכרי בכלי בלי שום שסכסוך". ועי' ש"ש בד"מ בס"י קכב אות ה. אמנם המהר"ל בפראג ב"גתיבות עולם", נתיב התוכחה, מוכיח את העם והרבנים המקילים בסתם יינם. הוא כותב שם: "וכבר יחדנו הדבור הזה בדרשה אהת שדרשנו לרבי"ם. בזה נתכונן לדרשה שדרש בפזונא ביום מתן תורה שנת שני' בשם "דרוש ארוך על תורה ועבודה ואל אר"י, שנדפס בפראג בשנת שני'ג. וכספר

לענין אמירת שבות לכותי במקום חולי שאין בו סכנה. וכ"ש למי שהורה היתר בעצמו להקל בתאוות גפשו למען ספות הררה את הצמא לא יאבה ה' סלוח לו". וכל המחמיר חסיד וחיים ושלום.

קָבָה

ואשמע אחרי קול רעש גדול אשר העבירו קול במחנה לומר הביטו אחרי משה. במעשה הנעשה ע"י מקרוב שסדרתי קידושין תחת החופה כדרך הארץ, שהכל יודעין סדר הכלה למה נכסה לחופה. והיה באישון לילה בלילה שבת כשעה ומחצה בלילה י"ד, והמעשה הסבה אשר הכריחוני לזה הוא מבואר נגלה לכל באי שער עירנו, וזה המעשה אשר נעשה.

איש היה בארץ ותם הכסף ממנו ושדך בתו גדולה לבן זוגה הראוי לה. ויהי בימי שידוכית, אשר ארך הזמן עד כניסתה לחופה הלך האב לעולמו והניח חיים לכל ישראל, ונשארה הבת שכולה וגלמודה אין לה אב ואם כי אם קרובים

י"ן המשומר, הוצאת ר' נתן שפירא, ויניציה ת"כ בדרשה של המהר"ל שבהקדמה, דף ה' ב כותב: "אשר חילם ותוקפם של בני מדינה פולין, שמחמירים מאד מאד וע"י הוצאה רבה". ועי' בכבוא ח"ב אות כ"ה 41 לאחין קמת, הוא מביא זה שמורו המהר"ש משאין אמר להם שזאת עשה "רבינו יצחק", והוא ר"י בעל התוס' שהיה רבו של מהר"ש. 42 מן "וכתב הסמ"ג עד פה באותיות רש"י ובסוגריים בד"א. 43 עיין לעיל סי' יא הערה 16. 44 דברים כט, יח, יט.

1 בהוצאת אמסטרדם וסדילקאב מסומן סי' זה קב כדי להעלים את הדבר שהשיטו את התשובה הקודמת עיין סי' קכד הערה 1. בכל ההוצאות נמצאת הערה זו לפני השאלה: "עזרי מעם ד' עושה שמים וארץ והוא יצילני משגיאה". 2 הגאון מהר"ם מסקסון תלמידו של רבינו מעיד שראה מעשה קידושין אלו ואומר שסידור הקידושין היה כשתי שעות בלילה וז"ל "הדושי אנשי שם" על המדוכי סוף מסכת ביצה: "וכן ראיתי ממורי הגאון ר' משה איטרלש בקראקא ביחומה אחת עניה משודכת להגון לה, והיה אהת משיאה (צ"ל אחי אמה כמו שמעיד רבינו). ונפל קטנה כיניהם בעסק הגדוניה, ונתעצמו כשתי שעות משהשיבה וקידש היום ולא נמנע הגאון מליתן קידושין, שהיה

נעשו לה רחוקים והעלימו עיני גבאל אחד אחי אמה אשר הכ אין לה גואל קרוב ממנו. וה בימים זמן נישואיה אשר הי טבח והכן צרכי החופה, לא רא הגדוניה ושאר צרכים, וולתי קו שתטבול ותכין עצמה לחתונה הגדוניה. והבתולה הנ"ל עש עליה נשים השכינות ושמעה י אותה ביום ו' בהינומא כדרך ו נטו צללי ערב וכמעט קדש היוב ליתן הגדוניה קמצו ידיהם וחכ הראוי להם, והיה נחסר מן שלישי הגדוניה. גם החתן נסוג בשום אופן לכנסה ולא שת לו אשר דברו אליו מנהיגי העי בת ישראל מכח כסף נמאס. ו רק כפתן חרש אטם אזנו ו מלחשים, ולא קול גערת חכם נמשך הזמן מכח קטטות ו שאמרו לית כתובה דלית בה ו מעשה שטן עד שהגיע הזמן הנ ונתרצה החתן ליכנס לחופה, ו ישראל הגונה קמתי וסדרתי הנ"ל. והנה באשר מלינים עלי תלונתן מאתי להביא ראייה וטע ועל מה סמכתי בזה לומר כזה

חושש שמא בתוך כך יהי לב אהיה על מה שחפץ לתת לה ויתבטל מלהתפלל מעריב בית הכנסת שלו ונתן קידושין, ואח"כ התפללו מע שלו. 3 שבת קל, א בשנוי "היי אדם" סימן לח סעיף ו שכותב: שאין החתן והכלה יכולים להשוות ב נמשך עד הלילה, ובחור שלא קיים הכינוי צרכי הסעודה ויש הפסד גדול התיר רמ"א בתשובתו להיות הח עצמו סידר הקדושין, מפני שגדול כב במקום שאין שם כל התנאים הנ ופשיטא שיהיו נוהרים לכתחלה שלו; ועיין בספר "כלילת יופי" להר"ר ח' ראב"ד קראקא, דף יז ע"א בהגהה וכפי הנראה לא הסכימו עמו או כ

15

ספר אור שמה

חובר ברצון אבינו שבשמים
על כל ספר משנה תורה לרבינו משה ב"ר מיימון ז"ל

כרך ראשון
על ספר המדע אהבה זמנים

מאת

מאיר שמחה כהן מדווינסק (דענאכארג מלפנים)

בהרב המפורסם ר' שמשון קלונימוס זללה"ה
בהגאון המפורסם בדורו ר' חנניה כהן זללה"ה
[נוסח שער דפוס ראשון שיצא לראשונה בין השנים תרס"ב - תרפ"ו]

וכעת יוצא לאור במהדורה מאירת עינים
מוגהת ומתוקנת עם פיסוק וקישוע ותיקוני אלפי טעויות וציוני מראי מקומות
ובתוספת מפתחות מקורות וערכים מפורטים

ונוסף לכל זה
ביאורים והערות **אורה ושמחה** אשר לוקט בו מספרי
גדולי האחרונים הדנים בדברי רבינו בתוספת הערות והארות
ונלווה אליו **גליונות הגרא"ז מלצר זצוק"ל** וכן משאר רבותינו זיע"א

נערך בעזה"י החונן לאדם דעת
על ידי

מיכאל דוד בלאאמו"ר הר"ר יששכר דוב שליט"א קריצלר
פה בני ברק יצ"ו תשע"ה

נרתימה כדנינו⁷, יהיה איך שיהיה מפורש דנתרפא עונשין אומו עונש הראוי לו, ודו"ק⁸.

→ הלכה ח אבל שלא בדרך הנאתו בו, ואפילו שלא במקום סכנה בו.

אורה ושמה

כה. ע"י גמ' מכות (ט' ע"א) דנחלקו בזה אמוראי, ולהלכה נפסקה ברמב"ם פ"י מהלי מלכים דבן נח שעובר על אחת ממצוותיו בכונה אלא שאומר מותר הוא נהרג עליו, כיון שהיה לו ללמוד ולא למד, עיי"ש.

כו. דברי רבינו כאן הם כיסוד ואבן פינה לחלק בעוד כמה דינים בהך ענינא:

חילוק בין אונס לריפוי אם דוחין לאו שבתורה מחמת סכנת אבר

א. לענין אם מותר לעבור על איסור לא תעשה שבתורה אם אבר אחד מאברי האדם נמצא בסכנה, דנו בזה הפוסקים סתירה בדברי הש"ך אם מותר לעבור או לא. והנה כתב הש"ך [י"ד סי' קנ"ז ס"ק ג'] דהגם שמתריב אדם להוציא כל ממונו ולא לעבור על לאו מ"מ בסכנת אבר יש להקל דשרי ליה לעבור, והש"ך ציין לעיין בשו"ע או"ח [סי' שכ"ח ע"י י"ז], ותמיהו על זה דהא התם מפורש אדרבה לצד איסורא שאסור לחלל שבת עבוד סכנת אבר.

ובשו"ת אגרות משה [י"ד חלק ב' סי' קע"ד ענף ד'] כתב ליישב סתירת דברי הש"ך עפ"י מה שחילק שם בין אנסוהו לעבור ואם לאו יחתכו לו האבר, ובין היכא שחלה וכדי להציל אבר שלו מופרח לעבור על האיסור, וכזה ביאר היטב חילוק הענינים, דהך דאו"ח [סי' שכ"ח] מיירי בחולה שיש לו סכנת אבר ואסור לחלל שבת כדי להציל את האבר, משא"כ נידון דברי הש"ך ביו"ד [סי' קנ"ז] דמיירי באנסוהו לעבור על לאו ואם לא יעבור מתחכין לו אבר, דבכה"ג הוי אנוס על האבר ואינו מחוייב לאבדו. ולכאוי צ"ב גדר החילוק, דאם סכנת חיי אבר חשיבא כמו סכנת חיי גופו אי"כ גם במקום חולי אמאי לא ידחה את השבת, ואם אי"ז כמו סכנת חיי גופו אי"כ אמאי במקום אונס נכרי מותר לעבור על איסור, וממ"נ יש להשוות הדינים בתרוייהו, ובין בחולי ובין באנסו גוי צריך להיות דין הפסד אבר טוה לגבי היתר דחיית האיסור. אך נראה הביאור כזה, דהנה לפי המתבאר בד' רבינו כאן הרי חלוק עיקר גדר מצות וחי בהם בין מקום אונס למקום חולי, ורק במקום שאנסוהו עכו"ם הרי חשיב בגדר "אונס" בגוף הפצא דהעבירה עצמה, ואשר ע"כ נראה לומר, דלענין זה שיחשב "אונס" הרי שקול חיי אבר א' לחיי כל גופו, ומקרי ג"כ אונס ככה"ג שאנסוהו עכו"ם דאם לא יעבור יחתוך לו אבר א' מגופו, שהרי גם סכנת הפסד החיות דאבר א' הוא סיבה שיהא מקרי "אונס" על העבירה כמו סכנת הפסד חיותו לגמרי, אבל במקום חולי, ששם אין הנידון דחשיב כ"אונס" אלא דדינו מצד היתר פקוח נפש דמותר לעבור על האיסור, אי"כ בזה שפיר מחלקינן בין סכנת אבר א' לסכנת חיים דכל

גופו, ורק בהצלת כל גופו שזהו פקו"נ הותרה לו לעבור על האיסור, אבל לא בסכנת אבר א' בלחוד שאין זה פקו"נ, ואינו נכלל בגדר ההיתר דמצות וחי בהם.

מאכל שאכלוהו מחמת אונס - חילוק בין אונס לריפוי אם מברכין עליו

ב. כיוצ"ב מצינו נידון בין הפוסקים לענין חיוב ברכה במי שאנסוהו אותו לאכול, דהנה בשו"ע או"ח [סי' ר"ד ע"י ח'] כתב הרמ"א "אם אנסוהו לאכול או לשחוח אף על גב דהחייך נהנה ממנו אינו מברך עליו הואיל ונאנס על כך", ועיין במג"א שחולק ע"ז וסובר דלכך השמיט המחבר דין זה, משום דסובר דהא מילתא חלוי בפלוגתא דהרשב"א והרא"ה באוכל מחמת חלוי ביוהכ"פ, אם חייב לברך או לא, וכיון דאנן נקטינן שאם אכל מאכל או משקה של איסור מפני הסכנה מברך עליו תחלה וסוף. ה"ה נמי בזה, משום דמה לי אנסוהו אחרים או אנסוהו מן השמים, עיין שם.

ובמשנה ברורה [סי' ר"ד ס"ק מ"ה] המציא חילוק ברור כדי ליישב קושיית המג"א, דהא דאיתא דבאוכל איסור מפני הסכנה דמברך עליו כיון דעכ"פ נהנה אך דגם שם אכילתו ע"י אונס הוא משום ששאני התם דהאונס אינו על האכילה עצמה, משא"כ דברי הרמ"א דס"ל שאינו מברך דמיירי שהאכילה גופה היא ע"י אונס שאונסים אותו לאוכלו, ולא שייך בזה לחייבו לברך על הנאתו כיון שהוא בעל כרחו, ומיושב סברת הרמ"א.

וע"י בשו"ת מנחת שלמה [חלק א' סי' י"ח אות ה'] שדוגמא נכונה לדברי המשנה ברורה הוא מסתירת דברי הרמב"ם שפסק בהלי יסה"ח [פרק ה' הלכה ד'] דכל מי שנאמר בו יהרג ואל יעבור ועבר ולא נהרג, הרי זה מחלל את השם, ואעפ"כ מפני שעבר באונס אין מלקין אותו ואין צ"ל שאין ממיתין אותו, ובהלכה ו' שם פסק "דמתרפאין בכל איסורין שבתורה במקום סכנה חוץ מעכו"ם וגלוי עריות ושפיכת דמים שאפי' במקום סכנה אין מתרפאין בהן ואם עבר ונתרפא עונשין אותו בי"ד עונש הראוי לו", ותירץ שם עפ"י הך חילוק שיש לחלק בין אנסוהו לעבור על א' מג' עבירות החמורות לבין היכא שנחלה וכו' לרפאות עצמו ע"י עבירת א' מהג' עבירות החמורות, עיי"ש שציין לדברי רבינו כאן בענין זה. ולפי"ז מוכן היטב גם לענין חיוב ברכה, דבאנסוהו לאכול פטור מלברך, משא"כ באוכל כדי להציל עצמו מחולי חייב לברך, וכמוש"כ המ"ב.

נתינת מתנה באונס ובמקום חולי אי שמייה מתנה

ג. הבי"ב בחו"מ [סי' ר"ה] הביא בשם הרשב"ם, דאף לגבי תליוהו ויהיב דלא הוי מתנה, מ"מ בתליוהו סתם

ספיקת
הרמב"ן
בהיתר
רפוי
לחולה
באיסורין
דרבנן

כתב רמב"ן נמורת האדם [מורת האדם שער המימוש [ענין הסכנה] אוח ה'], ושמענין מינה דמתרפאין באיסורי הנאה של דבריהם, כגון חמץ שעבר עליו הפסח וכלאים נמוך לארץ, אף על פי שאין בו סכנה, ומיהו אין לנו לענין אכילה, אפשר שעשאוהו כשל תורה, כו'.

נסתפק הרב בזה², ונתבונן קצת בזה, לכאורה ראייה³ מהך דירושלמי כמוכח פרק ה' ה' ה' הלכה ו' במינוק שפירש כו', דר"א נשאינו סכנה, אבל אם הי' של סכנה אפילו לאחר כמה ימים מחזירין אותו כו', הרי דנאין בו סכנה אף שהוא חולה משום זה אין מחזירין אותו⁴, עיין שו"ת רעק"א [מהדור"ק] סימן נ"ה א"י.

אורה ושמחה

שעובר עליו במעשה אכילתו, או דגורו איסור טפי על שם מאכלות אסורות, וא"כ רק בדבר שהוא חפצא דמאכלות אסורות החמירו יותר לאסור לחולה שאין בו סכנה, אבל שאר איסורי דרבנן אפילו אם עוברים עליהם בדרך מעשה אכילה, מ"מ כותרין לחולה שאיב"ס כמו דשרי ליה איסורי הנאה מדבריהם.

והנה בשו"ת רעק"א [קמא סי' ה'] הביא שאלת השואל בחולה שאין בו סכנה והוצרך בשבת לאכילת פירות לצורך רפואה, ולא נמצאו רק מאותן שנשרו בשבת, אם מותר להאכילם לחולה, וכתב שם הגרעק"א דלדעת הר"ן פ"ד דשבת דאסור לישראל לחלל בשבת דדבריהם לצורך חולה שאין בו סכנה, ולשיטתו אף החולה בעצמו אסור לעשות לעצמו דבר לרפואה במידי דיש בו חילול שבת דדבריהם, נראה דאכילת פירות הנושרים וכדומה, לא קיל משאר שבות דשבת ואסור להחולה לאכלם.

אולם לשיטת הטור [אנ"ח סי' שכ"ח] בדעת הרמב"ם [פ"ב מהל' שבת ה"י] [וזה דעה א' בשו"ע סימן הנ"ל [סעי' י"ז]], דמותר לישראל לחלל שבת במידי דרבנן לצורך חולה שאב"ס, בזה יש להסתפק טובא באכילת מוקצה, למאי דפסקינן ביו"ד [סי' קנ"ה ס"ג בהג"ה] דכל איסורי הנאה דדבריהם מותר לחולה שאב"ס להתרפאות בהם אפילו כדרך הנאתו, ובלבד שלא יאכל ולא ישהה האיסור ע"ש, א"כ י"ל דאכילת פירות הנושרים וכדומה הוי בכלל שארי איסורים, או כיון דהמאכל בעצמותו היתר אלא דיומא גרים ואם אכלם הוי ככלל חילול שבת, הוי רק כמו שאר מלאכת שבת דדבריהן דשרי לחולה שאב"ס.

שוב פשט ספיקתו שם מד' הסוגיא דכתובות (דף ס' ע"א), הניא ר' מרינוס אומר גונח יונק חלב בשבת מ"ט מפרק כלאחר יד הוא, ובמקום צערא לא גזרו ב"י רבנן, ולכאורה יש לדון דהחלב זו שינק ומצץ בפיו משדי הבהמה אם יפלטן אסורים, דהרי כמשקין שיצאו מעצמן ביחיים וענבים שעומדים למשקין לכ"ע אסורי משום שמא יסחוט, כדאיתא בריש פרק הבית, א"כ לכאורה גם החלב שזב מעצמו מהבהמה אסורה מה"ט גופיה, כיון שעומד לחלוב אסורה מחשש שמא יחלוב וכיון שכן קיימא ראייה הנ"ל, כיון דחוינן דהגונח שרי לשתות החלב אף דאסור משום משקין שזבו, מוכח דכה"ג אינו בכלל אסורי אכילה דדבריהם. [ועיי"ש שדן באריכות אם יש איסור משקין שזבו בחלב שיונק מהבהמה].

ומציל עצמו בנתינת המתנה הוי מתנה. ועי' זכרון שמואל [סי' ס"ה אות ד'] שכי' לפרש הביאור בזה, כמו שמבואר בד' רבינו כאן יסוד החילוק בין אונס גמור לבא להציל עצמו במתנו, וכדנחבאר עפ"י דברי הש"ך בס"י שפ"ח.

בז. ע"ע ר"ן על הרי"ף פסחים [דף ו' ע"ב מדפי הרי"ף ד"ה וראיתי] שהביא ד' הרמב"ן בתוה"א ופקפק על דבריו, וז"ל שם: "וראיתי מי שכתב דמהא שמעינן דמתרפאין בכל איסורי הנאות של דבריהם כגון חמץ שעבר עליו הפסח וכלאי הכרם בחוצה לארץ אפי' בחולי שאין בו סכנה ומיהו לענין אכילה אין לנו, דאפשר שעשאוהו כשל תורה שלא להתרפאות בהם שלא במקום סכנה, ואני אומר שאם באנו לחלוק אפשר שאין מתרפאין אף באיסורי הנאות של דבריהם כדרך הנאתן דדילמא קילי טפי איסורי תורה שלא כדרך הנאתן מאיסורין של דבריהם כדרך הנאתן".

וההמ"א [יו"ד סי' קנ"ה סעי' ג'] פסק להלכה כדברי הרמב"ן וז"ל שם: "וי"א דכל איסורי הנאה מרבנן מותר להתרפאות בהן אפילו חולה שאין בו סכנה, ואפילו יין נסך בזמן הזה מותר להתרפאות בו ולעשות ממנו מרחץ אע"פ שהוא כדרך הנאתו, ובלבד שלא יאכל או ישהה האיסור, הואיל ואין בו סכנה", עכ"ד. הרי שלדינא מותר ליהנות באיסורי הנאה דרבנן כדי להתרפאות, אבל אסור לאכלן.

כח. וכן הביא הש"ך [יו"ד סי' פ"א ס"ק כ"א] לראיה זו, שמוכח מד' הרמ"א ביו"ד סי' קנ"ה לאסור איסורי דרבנן באכילה.

כט. וכן כתב הש"ך [יו"ד סי' פ"א ס"ק כ"א] לחלק בזה, דדוקא חולה שיש בו סכנה מותר לאכול חלב אמו אחר שפירש, הא אם חולה שאין בו סכנה הוא אסור, אע"פ שאין בזה אלא איסור דרבנן. וראה להלן הערה [ל"ב] שהוכחו שם דעת החולקים עליו.

ל. גדר דין איסור אכילה מדבריהם לחו"ה שאין בו סכנה - מצד חומרא במעשה אכילה, או מצד פתא דחפצא דמאכ"א:

נראה להסתפק בעיקר הדין דכתב הרמב"ן דמחמיריט טפי באיסור אכילה מרבנן מבאיסוה"נ מרבנן, האם יסוד החומרא בזה דלא התירו לחולה באיסור מדבריהם אלא איסור שעוברים עליו דרך הנאה ולא דרך אכילה, ולפיכך יש להחמיר לענין חולה שאין בו סכנה בכל דבר

פשיטת
ספיקא
הניל חדיו
תינוק
שפירש
מחלב אמו

אורה ושמחה

והכי נמי דייקא שפיר בלישנא דהירושלמי, דיסוד האיסור הוא מצד לחא דמאכ"א, דבירושלמי איתא הלשון, שגדול היונק משדי אמו כיונק שרץ [וכ"ה ל' הר"מ בהל' מאכ"א פרק ג' הלי' דין], ודלא כגירסת הש"ס דאיתא כיונק שקץ, דיש לפרש דהוי מעשה היניקה עצמה בגדר מעשה משוקץ, ועי' ט"ז [יו"ד סי' פ"א ס"ק ט'] שכי' שטעם האיסור הוא דאתי לאיחלופי בבהמה טמאה כיון שאין דרך לאכול בשר אדם, והיינו שהוא איסור מאכלות אסורות וכדין שרץ, ודו"ק.

וראה עוד ד' הראב"ד בפירושו לת"כ פרשת שמיני [פרק ה' סי' ד'] שכתב וז"ל: "והא דגרסי' בכתובות מכאן ואילך כיונק שרץ הוא מדרבנן, לפי שכל בעלי חיים כשרץ אסורים, וכיון דכשרץ אסור, היוצא מהם נמי אסור, חוץ מחלב בהמה טהורה שהתורה התירתה בפירוש, עכ"ד, הרי להדיא מבואר מדבריו דהוי חפצא דחלב אשה בגדר מאכ"א."

ועי' כשטמ"ק כתובות שם בשם הר"י אליקים שהביא דבר חידוש מתלמידי ר' יונה שכתבו דכל זמן שתינוק יונק מדדי אמו, אפי' מצות פרוש אין בו לגדול, ומותר למוצצו מן הדד בעורו בודד שלא פירש, עכ"ד, והיינו דבשעת יניקת התינוק מן הדד מותר ג"כ לגדול לינק מן הצד מן הדד, ומשמע דהאיסור הוא מדין מאכ"א, ולכן א"א לחלק בקביעות שם איסור חפצא דמאכ"א בין תינוק לגדול, ומדשריא לתינוק שריא נמי לגדול, משא"כ אי הוי גדר האיסור מצד עצם מעשה היניקה, א"כ הלא כלפי הגדול דאין דרכו בכך הרי נשאר מעשה משוקץ, ומאי התירא דידיה אגב יניקת התינוק שדרכו בכך, וע"כ שמצד גדר דין מאכלות אסורות הוא, ולכן מותר ג"כ לגדול לינק.

[אלא דמ"מ צריך לבאר דהא דיש חילוק בזה בין פירש מדדי האשה לתוך כלי ללא פירש מדדי האשה, היינו דרק ע"י מעשה משוקץ דיניקה נתחדש דינו בתורת מאכלות אסורות, וזהו הגורם לאיסור חפצא דמאכ"א. וכן י"ל עוד עפי"ד הט"ז הנ"ל, דרק היכא דפירש מדדי האשה, אז מיחלף בחלב בהמה טמאה, ושייך ב"י איסור מאכ"א דיוצא מן הטמא].

ולהמבואר הרי אתי שפיר ד' הגרעק"א ורבינו שהוכיחו מכאן על שאר מאכלות אסורות, האם הותרו באיסור דרבנן לחולה שאין בו סכנה או לא. ועי' מש"כ להלן בהערה [ל"ד].

א. תורף דבריו שם: "אך זאת אשיב שחלילה לנטות ממה שכתוב בש"ע [יו"ד סי' קנ"ה סעי' ג' ברמ"א] י"א דכל איסורי הנאה דרבנן שרי להתרפאות וכו' ובלבד שלא יאכל וישתה האיסור, ומקור הדין מהר"ן שכתב דאין לנו ראייה להתיר באכילה איסור דרבנן לחולה שאכ"ס."

ולא עוד אלא שנ"ל ראייה ברורה לאסור מהירושלמי הובא בהרא"ש פ"ה דכתובות [סי' י"ח] בחינוק יונק עד

עוד הוכיח כן מדברי התוס' בשבת דף צ"ה ע"א [ד"ה הרודה] שהקשו אמאי לוקה לר"א ברודה חלות דבש, הא ר"א ס"ל בפסחים, דאמרינן הואיל ואי מקלעי אורחים עיין שם, ולכאורה תמוה, אף דהתוס' ס"ל בדבריהם אלו דגם תלישה מותרת מה"ת לצורך אוכל נפש, הא מ"מ מדרבנן אסור לחלוש ואף דיעבד אסור משום פירות הנושרים, וא"כ מכת האיסור דרבנן אם יקלעו אורחים לא יאכלו ממנו, ואזדא היתר דהואיל, וממילא עבר אדאורייתא, עכת"ד שם.

ומבואר מד' הגרעק"א דלא ככל איסור דרבנן שעובר דרך מעשה אכילה הוא דאסרינן לחולה שאין בו סכנה, אלא דוקא בדבר שהוא איסור מאכלות אסורות הוא דאסור, ובוהו הוא דנסתפק שם לענין משקין שזבו אם דינם בתורת חפצא דמאכלות אסורות או לא, והוכיח בדין זה לקולא אע"ג דעובר דרך אכילה.

גדר איסור יונק מחלב האם לאחר שפירש ממנו: ומעתה יש לדרון לענין האיסור בחלב אשה לאחר שפירש ממנה, האם איסורו דנאסרה חלב האשה בתורת מאכלות אסורות, או דיש לומר דעצם החפצא דהחלב אין בו איסור, ורק מחמת איסור מעשה יניקה מהאשה גזרו עליו, וכדחזינן לכאן שאין זה איסור אלא כמעשה היניקה, מזה דמותר לשחות חלב האם בכוס לאחר שפירש ממנה, ומשמע דהוי איסור יניקה ולא שעצם החלב אסור, דא"כ מאי שנא בכוס או כשהוא יונק מהאם.

אמנם נראה להוכיח מדברי רעק"א ורבינו, שדנו להביא ראייה מהירושלמי לאסור איסורי דרבנן באכילה, דעי"כ נקטו שיסוד האיסור אינו כמעשה היניקה מדד האשה, אלא דהוי איסור מאכ"א, דהנה אי לא הימא הכי וננקוט דהוי איסור מצד מעשה היניקה, איך מייתי מינה ראייה לפשוט ספיקם בדין מאכ"א אי שריא להו באכילה במקום חולי שאכ"ס או לא, דהא דאסור ביניקה משדי אמו אע"ג דהוי חולה, ע"כ גזירת איסור מיוחדת היא, ולא שייך לאיסור בעלמא בהאכלת מאכ"א לחולי שאין בו סכנה, שהרי כאן ביניקה אין זה מאכ"א כלל, וע"כ דמפני טעם אחרניא גזרו באופן מיוחד בזה והחמירו באיסורם דכיון דפירש אסור להחזירו, ומ"מ א"א למילף מינה על שאר איסורי מאכ"א, דיתכן דחלוקים דינם מדין איסור זה, אלא ע"כ נראה מבואר ש"י רעק"א ורבינו שהוכיחו מד' הירושלמי לגבי דין מאכ"א [וכמבואר לעיל מד' רעק"א דרק בחפצא דמאכ"א החמירו טפי לאסור לחולה שאכ"ס], דגם איסור יניקה מחלב אמו לאחר שפירש ממנו, יסודו הוא מצד דין איסור דמאכלות אסורות, דאע"ג דחלב שבכוס לא אסור, אבל מ"מ חלב שיונק מהאם גזרו איסור על עצם חפצא דהחלב שאסור באכילה, ודינו כשאר איסור מאכ"א מדבריהם, ועל כן שפיר הוכיחו מינה לענין אם מותרין לחולה שאין בו סכנה, ודו"ק.

הת
נ
חדין
ק
יש
ב אמו

דחוי דאיה
הניל [שאני
הינוק
שעיקר
הגזירה
טלוי גופי]

אמנם זה אינו, דהלא שיטת הרשנ"א דאיסורי דרבנן ספינן לקטן צידים, ובכ"ז כאן גזי קטן אסור^ג, משום דכיון דחלב אדם שפירש מותר, רק לינק מן דד האשה אסור, וזה אורח"י דקטן, ונמלא דהתחלת האיסור הי' מן החכמים על קטן לצלי להניקו, דלא שייך לגזור על גדול, דהוי מילתא דלא שכיחא, רק כי גזרו על קטן אסור גם לגדול, ואם כן לא דמי זה לשאר איסורי דרבנן, דעיקר הגזירה הי' על קטן לצלי להניקו, נמלא מה"ט גם לחולה שאין בו סכנה

אסור, דכאמת חזינא גזי שנת הלא לרזי קטן כחולה שאין בו סכנה דמי, לנשל בשנת ע"י עו"ב, וכיון דכאן אסור חכמים, עיקר גזירתם על קטן שיש לו געגועים, דבזה דינו עם חולה שאין בו סכנה שוים^ג, כמפורש ברמ"א אור"ח סי' שכ"ח סעיף י"ו, לכן גזרו גם על חולה. וזכרנו לפי מה שכתב ההמ"ג פרק ב' ממא"ס [הלכה ג'] שעיקר גזירת חכמים לאסור חלב אשה בלא פירש נכלי הוא משום שהחלב מוזק ליונקים יותר מדאי, ועשו זה לטובת הרצים, וגזרו גם על

אורה ושמחה

כ"ד חודש פירש לאחר כ"ד חודש והזר כינוק שקץ. ר' אבנה בריה דריב"ל כל ג' ימים בד"א שפירש מתוך בוריו אבל פירש מתוך חולי מחזירים אותו, כשאניה של סכנה אבל של סכנה מחזירים אותו עכ"ל, והובא כן לפסק הלכה בש"ע (סי' פ"א) הרי אף דהתם הוי רק איסור דרבנן מ"מ בעי דוקא יש בו סכנה, עכת"ד.

אין לו עיקר מן התורה כיון דקיי"ל מוקצה דרבנן ואין שום דבר מוקצה אסור מה"ת, משא"כ חלב אשה שגזרו אטו חלב גמל חשיב יש לו עיקר, כמו שמנו של גיד שגזרו אטו גיד עצמו או אטו חלב עשאוהו חכמים כחלב וגיד עצמו עיין שם בב"י בשם הרשב"א, וכלאי כרם בח"ל אף את"ל שגזרו אטו כלאי א"י מ"מ חשיב אין לו עיקר כיון שבח"ל אין שום כלאים נוהגים. וכ"ש מוקצה שלא גזרו אטו מלאכה כלל דחשיב אין לו עיקר, עכ"ד. והנה מבואר דכל דבריו שם אזלי דלא כדנקט רבינו בסמוך לכאר דבחלב אשה שפירש ממנה איכא בזה סיבה מיוחדת לאסור, שהרי עיקר התחלת הגזירה היתה על קטנים, ולכן ליכא היתר בזה. ולפי"ז עפ"י דברי רבינו כאן, נראה דאודא עיקר ראיית האבנ"ג להאכיל איסור דרבנן שיש לו עיקר מה"ת לקטן, ונידון זה להלכה אי שרי גם באיסור דרבנן שיש לו עיקר מה"ת תליא בפלוגתא רבינו והאבנ"ג המבוארת כאן.

ועע"ש מש"כ לפלפל בביאור ראייה זו מד' הירושלמי, אמנם הסיק שם, דאי נימא כהמ"ל ולכולי עלמא הנאה שריא, ממילא קיימא הראיה מירושלמי הנ"ל דבאכילה אסור, ובפרט דקיי"ל כירושלמי להלכה בש"ע, אם כן נפשט הדין דאכילה אסור.

ג בשיירי בנה"ג [יו"ד סי' פ"א] דחה דברי הש"ך עפ"י המבואר בשו"ע [אור"ח סי' שמ"ג] שאסור להאכיל לקטנים בידים אפילו איסור דרבנן, הוא רק לבריא אבל לחולה שפיר דמי, ולפי"ז מותר לינק אפילו לאחר שפירש כל שיש לו צורך להינוק בזה ולא נגמל, עיי"ש.

ובאמת שגם מרב"י הרשב"א בתשו' [סי' צ"ב] שהביא רבינו בסמוך מוכח דאין חילוק בין איסור דרבנן שיש לו עיקר מה"ת או לא, דתרווייהו מותר למיספי בידים לקטן לצרכו. וע"ע בזה בשו"ת בית הלוי [חלק א' סי' ג'].

וע"ע בשו"ת אבני נזר [חיו"ד סי' קכ"ז] שנשאל בהא דכתב המג"א [סי' שכ"ח ס"ק ט"ו] עפ"י דברי הרמ"א שם בסעי' י"ז שמתיר לומר לגוי בשבת לעשות הבשיל לקטן שאין לו מה לאכול דצורכי קטן כחולה שאין בו סכנה, דה"ה דמותר להאכיל בידים מוקצה לקטן בשבת, ובפמ"ג שם מבאר הטעם משום דאיכא תרתי לטיבותא, חדא שהוא קטן וי"א שמותר להאכילו לצרכו איסור דרבנן, ועוד דהוי כחולה שאין בו סכנה כשאין לו מה להאכילו, והקשה לו השואל ע"ז מדברי הש"ך [יו"ד סי' פ"א ס"ק כ"א] דאסור להחזירו לינק אם אין בו סכנה אף דאיכא הני תרתי לטיבותא.

ג השער המלך [פי"ב מהל' עכ"ס הלכה א'] נקט דקיל טפי פרשת האיסור דקטן מחולה שאין בו סכנה, ואפילו להשיטה דס"ל לאסור באיסור דרבנן לחולה שאין בו סכנה, מ"מ מודה דלהאכיל לקטן מותר, יעו"ש דבריו. ובהגהות הגרעק"א שם הביא דברי הש"ך [יו"ד סי' פ"א ס"ק כ"א] דמפורש שם דעתו דשווין הן לגמרי דין קטן ודין חולה שאין בו סכנה, וכשם שאסור איסור דרבנן לחולה שאיב"ס, כך אסור לקטן נמי.

והירין האבני נזר דנראה דיש חילוק בין דבר שעיקרו מדרבנן, או יש לו עיקר בדאורייתא, דהנה בתשו' הרשב"א [סי' צ"ב] ראייתו דמותר להאכיל איסור דרבנן לקטן מהא דרב ספרא זרע כשותא בכרמא ע"י קטן, ושם מבואר דבחול"ל היה וחשיב אין לו עיקר מן התורה כמו תרומת חול"ל דמבטלה ברוב ואוכלה בימי טומאתו מה"ט [ועיין בטור סי' צ"ט בשם הרשב"א], וע"כ ה"ה מוקצה דחשיב

והנה רהיטת ל' רבינו משמע דס"ל כהש"ך להשוות היתר קטן להיתר חולה שאין בו סכנה, אך מ"מ גם לאידך שיטה א"ש, שהרי אילו נאסר לקטן דקיל כ"ש לחולה שאב"ס דחמור, ולדברי הכל א"ש הך ראייה מחלב האם לאחר שפירש ממנה, דאסור לקטן והי"ה לחולה שאב"ס.

היחיד החולה שאין בו סכנה, לכן אין מו ראי' כלום, ועיין שו"ת רשב"א ח"א סימן ז"ב שנשאל בעלמו, ויעו"ש תרלוו ה"ב.

ד ומיושב מה ששאל רא"ה צדק הנית (נית ג' שער ג') אין מחירין לו בשולי עכו"ם בשנת, ולפ"ו אחי שפיר, שכל איסורי שבת אינו חלו בזה דוקא. ויעיין ביאורי הגר"א יור"ד סי' קנ"ה אות י"ב צביארו לירושלמי שבת הותרה מכללה כו', ודו"ק. ולפ"ו יזכרה לפרש הך דרבי חש צמעיו (ע"ו מ, ז) וציקש יין חפוחים, צמיחוש בעלמא לא נחולי שאין בו סכנה, וכמו רב דחש צמעיו בעובדא דקרנא, שבת דף ק"ח (ע"א), ולא כהך דר' מאיר חש צמעיו בפרק ר"א דמילה (שם קלד, א) דשם חולה קרי ל' ודו"ק. ויעו"ש במש"כ הלכות סנהדרין פרק ע"ו (הלכה א') בזה.

ובזה שאמרו בירושלמי ריש פ"ג דמאי (הובא צמעיו פ"י הי"ג) ללא נותן לחוך פיו, ובשל רופא אפילו לחוך ידו אסור, אין לפרש דאסור להאכיל לחולה שאין בו סכנה דמאי, דכיון דמאכילין את העני דמאי (דמאי פ"ג מ"א), א"כ לא מסתברא שחולה שאין בו סכנה יהא גרע מעני"ה, וז"ל דביכול לאכול אחריני פירות מעושרים או שיכול לעשר, והכוונה דהרופא אסור להאכילו עד שיעשר, וזיש בו ספוקו שיאכל מה שנתקן, או לשי' רמב"ן (במלחמות צבוכה - ע"ו ע"א מדפי הרי"ף, וצפי' הר"ן שם יו). דתרומות ומעשרות של דמאי יהא מותר לעניים", ומכ"ש לחולה שאין בו סכנה, רק דיעשר מוטב שלא יאכל טבל דדבריהם, דעל כל זית איכא איסור, ועיין ביאורי הגר"א יור"ד סי' קנ"ה אות כ"ד ודוק, לכן נסתפק רמב"ן בזה.

וואולי נסתפק גם באכילה שלא כדרך אכילתן באיסורי תורה הותרו לחולה שאין בו סכנה, וכן הבין בשאגת אריה סימן ע"ה, ומה דפסיקא להארי הסי"ו מספקא לי, ואכמ"ל, ודו"ק בכ"ו. ועיין שו"ת ריב"ש סי' רנ"ה בזה.

אביה
דמאי
לחולה
שאכ"ס

בדי
השאגת
אם
מתרפאין
באיסורי
דאורייתא
כדור
אכילה

חילוק בין אם יכול להתרפאות בכ"ד אלא שנודמו לו איסור בלבד, או שרפואתו דוקא בחפץ האיסור

אמנם מפני עובדא דסוף מרובה"ה (צ"ק פ, א) בגונת שקשרו לו עו"ג מעמו, ואמרו ע"ו דופי של אותו העו, אף אם נאמר דהוי אסור לכל אדם, [לא מפני שהחסידי הי' לו להחמיר על עצמו, וכמו רע"ק צפ' עושין פסין (עירוזין כא, ז) גבי נט"י, ועיין בחוס' שם (ד"ה מוטב)], לדעתי נראה גדר אחר בזה, דהיכי שהרפואה הוא רק מאיסור דרבנן, כמו תמן שאמרו הרופאים לינק חלב עו רוחח (כהגיר' בכמ"י) אם כן הרפואה הוא לעבור על הך דאמרו אין מגדלין בהמה דקה, והוא שאמרו שרפואתו בחלב דקה דוקא, וכן צלינק צחינוק מחלב האשה, שזה הרפואה שיהא יונק מדדי אמו, הוי כמתרפא באיסור דדבריהם, ע"ו העמידו חכמים דבריהם, אבל כשהרפואה הוא לאכול ולשתות גבינה או יין, ולא נמלא רק גבינה עכו"ם או סתם יינם וכיו"ב, כיון שאין רפואתו חלו במה דיעקר תק"ח רק על זד המקרה, שאין אחרים, בזה לא העמידו חכמים דבריהם. לכן כאן, דרפואתו הי' למימשח בגורהקי, רק שלא הי' רק ערלה וחמץ, ולכן שרי, אף לשתות שלא כדרך אכילתן שרי רבינו בחולה שאין בו סכנה, דלא העמידו דבריהם, והוא הדין שרי באיסורים דדבריהם אף כדרך אכילתן, רק שגבי בהמה דקה וחלב לינוק משדי אשה שרפואתו הוא לעקור דברי סופרים, בזה העמידו דבריהם. ודוגמא לזה כחבו רבתינו בחוס' (עבודה זרה כו, ז ד"ה שאני) צשם ירושלמי גבי אין מתרפאין בעני אשרה, שאם אמר לו עלה סתם, ואינו חולה באשרה וכיו"ב מתרפאין (תוה"ב בית ג' שער ז' ז"ד ע"א) ועי"ש.

אורה ושמחה

לד. ע"י משנ"ה לעיל [בהערה ל'] דגזירת איסור אכילה לחולה שאין בו סכנה באיסור דרבנן, הוא דוקא בתפצא דמאכלות אסורות ולא בדבר שעוברים עליו בדרך אכילה גרידא, ולפ"ו צ"ב מש"כ רבינו להוכיח משתיית חלב עו דליכא בזה שם איסור דמאכלות אסורות, ויל"ע.

לד. ע"י חזו"א דמאי [סי' ז' ס"ק ד'] שכתב דחולה אין דינו כעני וכאכסנאי ולא הותר להאכיל אותו דמאי, ולכן משל רופא אסור.

לז. יעויין דברי רבינו בהל' תרומות [פרק י"ב הלכה י"ב].

לז. נראה כוונת רבינו למש"כ השאגת אריה [סי' ע"ה] לשיטת הרמב"ן שאוסר רפואה דרך אכילה ושתייה באיסורי

הנאה דדבריהם לחולה שאין בו סכנה, דה"ה שאסור לאכול ולשתות שלא כדרך אכילתן ושתייתן באיסורי דאורייתא [אע"ג דמותר ליהנות שלא כדרך הנאה], ולמד זה מזה, שכמו שלמדו דמתרפאין באיסורי הנאה דדבריהם מדמתרפאין בשלא כדרך הנאתן, ואפ"ה ס"ל דלענין אכילה אסור, ש"מ דס"ל דשלא כדרך אכילתן דאסור כאיסור תורה מדבריהם, אין מתרפאין בחולה שאין בו סכנה. ורבינו מספקא ליה בהך דינא, אם מוכח לדמות שלא כדרך אכילה באיסור תורה, לכדרך אכילה באיסורי דרבנן. וראה עוד בשו"ת כתב סופר [או"ח סי' קי"א] שכתב ג"כ להשיג על דברי השאג"א, שלפי מה שביאר שם

שאלות ותשובות

דברי ישראל

חלק שלישי

זהו קונטרס מהשאלות ותשובות

אשר חברתי ורבותי

אני הצעיר הקטן

ישראל זועלץ

מלפנים ראב"ד דקה"י בודאפעסט יצ"ו

זכעת בעיה"ק ירושלם תוכב"א

ובתוכם באו התשובות על אותן ההלכות שנסתפקתי וכתבתי דברי לרבני וגאוני הדור המובהקים והמפורסמים המאירים לארץ ולדרים כאור שבעת הימים להודיעני דעתם דעת תורה ודעת נוטה להלכה ולמעשה

(נוסח השער אות באות מצאתי בכ"י אדמו"ר הגה"צ המחבר זצ"ל)

מפתח כללי מפורט לפי סדר א' ב'
לשלושת חלקי שו"ת "דברי ישראל"

נערך וסודר בסייעתא דשמיא ע"י נכדו זעירא דמן חבריא
צבי יהודה זולנר

בן לאאמו"ר הגה"צ מוה"ר משה דוב זצלה"ה
רב אב"ד אשקלון ת"ו, חתן המחבר בעל ה"דברי ישראל"

מערכת אוצר הפוסקים

בעיה"ק ירושלם תוכב"א

מהדורה חדשה ומורחבת

שנת "ויכתב בספר" תשע"ח לפ"ק

בשה"ג שהי' זימי הרמ"ט מפאנו בעל מחלוקתו ורבו של כוה"ג) ח"ש סי' כ"א מש"כ שם בעטמא שאין יושבין בסוכה בשמי"ט אפי' בחו"ל והו"ד בספר דב"י יע"ש משכ"ב והבן.

ברם היסוד שעליו בנה מעכ"ה ראי' נאמנה ממי"ש רבשיי מן בעל הח"ם ז"ל על ר' זלמן חסיד מפד"מ שהי' לו מקוב חמה בחדרו עין רואה מה שמוחר לעשות מקוב צביו, זה ודאי מעשה רב דעשה כן החסיד ר"ז הנו' — אמנם מעכ"ה ראה באתה ולא ראה בשחיים כי בספר זכרון למשה עמ' ע"ז כותב הגאון מהר"י ווייס רבדי"ק ווערצוי וזה לשונו, צדי"ק פ"ב הי' שם ג' מקואות המקוב הגדולה אשר היחה סמוך לביבכני"ם הגדולה וגם מקוב גדולה בביה הקדש של הח"ק, ואח"כ היחה מקות רבינו הק' מרנא רבי משולם טייסמנין ז"ל אצ"ד ור"מ דפ"ה מקוב מיכ קריס אשר טודנה עומדת, [וע"ש צעמ' י"ג ששמע מדודו בעל שו"ח שאילת יעקב שהגיד לו שהח"ה המוצהק והלדיק מו"ה יוחנן גלאטער הגיד לו כאשר הי' ממש דמרנא הק' החת"ם ז"ל שמדי יום יום ציוס בעלות השחר הולך לבוא אל מרנא והלך עמו לעבול צמים קריס במקוב מיס הייס שבה עבל מרנא רבינו הק' רבי משולם טייסמנין ז"ל וגם צדי"ק צבקר עבל במקוב הנ"ל שהי' צביתו חחה דירתו ולא ידע מהו נכרה שבעולם ככתוב שם בדף י' ע"ב], ואשה אחת מנשי הנגידיס הגדולים אדירה מאד בעשירות צביתה אשר הי' לה ברחוב היבודיס, היחה לה מקוב לנורך עלמה, אמנם למן בעחח"ם

ז"ל לא הי' ניחא הדבר כי אמר חובת כל הנשיב צבגיע זמן עבילתו לעבול עלמן צמקוב של הקהילה דוקא מחמת כו"כ טעמים [וע"י ג"כ דברני חשובה סי' ר' סעיף ד' אות ל"ו צארכה], אלא שלא מיחה לה מרנא הח"ם זי"ע שמה ח"ו עי"ז לא העבול כלל כי היחה מטינגה עד מאוד עכ"ד, ואם הי' סכנה בדבר ודאי הי' מוחה לה כמובן, אלא ודאי פשיטא לי' דאין שום סכנה בדבר, זאת ועוד אחרת מוצא בשו"ח בית ישראל חו"מ ססי' קפ"ה כי שמע מחמוי הרה"ק מהר"ש זלצה"ה זי"ע האדמו"ר מקרעסטור כי הלדיק ר' מרדכי מנעדווערנע זלצה"ה הי' דר צקערעסטור לערך ט"ו חדשים והי' בוגה לו מקוב צחוך חלירו שדר בו וכו' זה מעשה רב וגם החסיד ר"ז מפד"מ הי' לו מקוב חמה צביתו ולא השש כלום משום נוואת ריב"ח, ומרן בעחח"ם לא נחטור לחוש לה, משום דדוקא מרחץ אסור לצנות צחוך ציתו אצל מקוב כשורה מותר וכאשר הסיק מעכ"ה וא"ל יוהר צוב.

ובעת קודם חיתוס מכחצי הועד לפני הי"א מוקירי ירושת"ו כי הרב הגאון המפורסם סבא קדישא צארעא קדישא כקש"ת מרן רבי יוסף חיים זאנענפעלד ז"ל הרב הראשי צעה"ק ירושלם הוצב"א, הי' לו גם כן מקוב כשורה צביתו ואין כאן הששא לנוואת ריב"ח ז"ל, הוא יפן דאם אדם מיוחד חדר למקוב לעבול הוא וצני ציתו לית צ"י סכנה הי' כלל לא.

ישראל וועלץ

סימן קמה

אודות הויכוח עם נורב אחד בדבר חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו צוה"ז בעיירות גדולות שקונים חלב צהנויות אשר מחוקי המדינה יש עונש גדול על מי שמערב שום דבר בזהחלב אם שייך ג"כ דין חלב שחלבו עכו"ם שאסור. הנה אין הפרש ואין חילוק בין עהות הללו לזמנים דחלמוד, דלא חילקו חכמים בדבר כיון דהעיקר אללינו דהיא הקנה וגזירה חכמים לאסור כל חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו אף שאין שום דבר עמא צעדרו וליכא השש הערובות חלב עמא אסור אף דיעבד, וצטעה בדחק (שאין מלוי חלב אחר) שהוא כדיעבד דמיא, כיון שהרמ"א שאנו שותין מימיו אוסר צפירוש חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו אין צידינו להקל נגדו. ועיין כסי' שבילי דוד יו"ד סי' קפ"ו סוף אות א' שלאחר שהצוה דברי הפרי"ח שאסיק דחלב שחלבו עכו"ם לא אסור משום דבר הנאסר צמנין, ולא אסור משום גזירה רק משום הערובות דבר עמא וריכא דליכא השש הערובות מותר, סייס צוה"ל: אבל אנו נגררים אחר הרמ"א, עכ"ל. (ועי' כסי' בית דוד שם שהאר"ך לחלוק על הפרי"ח צוה). וגדולה מזו כתב כסי' חשק שלמה החדש כסי' הי' שנשאל אם נוכל להחיר צטעה היוקר לאכול צפסח מיני קטניות דאם לאו יוכל להיות קלח ציעול עונג יו"ט, והציב דלכאורה אין להחיר כיון שהרמ"א אסר צפירוש אין צידינו להקל נגדו ע"ש אריכות, אף דכל

איסור קטניות היא רק חומר"א (סייג וגדר ופרישות) שקבלו עליהם זה כמה מאות שנה גדולי ישראל מאשכנז ופולין, מי"מ כתב דאין להקל נגד דברי הרמ"א. ומעתה ליחא לדברי האי לורצא מרבנן צחה שאמר דצוה"ז אין מלוי כלל שיבי' השש הערובות מטעם הנ"ל ממילא שאין להחמיר מדינה ורק ממדת הסיידות עוב להחמיר ומה גם היכא שאין רוב הציבור יכולים לעמוד צה, איך עה עיניו מראות דברי הרמ"א, ואם כוונתו על הרמ"א עלמו שהחמיר ציותר, זו קשה מן הראשונים כי מאן חכים ומאן ספין להטיח דברים כאלכ נגד רבן של ישראל רבינו הרמ"א אשר כל דבריו כנחלי אש ותורה משה רבינו נחקבלה ונחפשטה בכל חפוצות ישראל וכל הפורש ממנו כפורש מן החיים, אין זה אלא שטות וגבורות רות.

→ ואפשר אולי להתנול אהו דסבר דצוה"ז הרבה אנשים ונשים הם כחולה שאין צהם סכנה אולי יש להחיר איסור"א דרבנן ממי"ש המג"א סי' שכ"ח סקי"ט ע"ש, אבל המג"א עלמו הרי לין שם לעיין צרמ"א יו"ד סי' קנ"ה דאוסר צפירוש אפי' איסור"א דרבנן צשהי לחולה שאיצי"ם, וצפרט מי שהולך על משענתו רק שיש לו אחיב מיחוש דלא מקרי חולה שאין צו סכנה. ועיין צלנשי מרדכי מהד"ת חו"ד סי' ז"ן כי צעת מלחמה שהי' אז יקר המציאות חלב כשר ואני

הדל חקרתי להמליח היתר קצת עפ"י השטי"ג על המרדכי בשם מהר"י ניקולא ז"ל, והלעתי בדבר לפני הגאון המהמר בג"ל, אבל הוא דחה דברי לאיסור כאשר כל הרואה צעיונו יראה שם, אך לענין הלכה כחז שם דזוקא לקטנים לנורך מחלס מחירים איסורא דרבנן, כי הקטנים שרגילים בזה כמעט סי סכנה נפשות למוע מהם, וכן ציולדה חוך שלשים כמ"ש במ"ש שנת סו"פ מפניו, אבל לא לשארית אנשים ונשים אין צידו להחיר, אהדב"ק. אמנם בלי"ם כוונתו ג"כ רק למי שהולך על משטנתו כז"ל (ועפ"י דברי יעקב סי ג' מש"ש) אבל לחלוב שאי"ם כששוכב על מטתו ולריך אותו לרפואתו והלכ יודע וכו' וכו' זה יש להחיר. (ועי דרכ"ה יו"ד סי קני"ה אות כ"ג מש"ש) אבל זולת זה לאו מילתא זוטרתא היא לגבי משה (ברמ"ה), והא לך לשון הזהב של בעל עבודה הגרשוני סי מ"ה שפי מרורות על מורה אחד שהרים יד לפסוק נגד הורה משכ וכי מי לנו גדול ממשכ, ה"ה בגאון מוכר"ר משה איסרלש, אשר מפיו אנו חיים וכל הפורש ממנו כאילו פורש מן החיים, אם לא בראיות ברורות שנתראה לעינים, ועכ"פ בהסכמות בעלי הריסון בעלי קרנים וכו' עיי"ש. וראה מ"ש בעל כנסת יחזקאל סי ס"ג ח"ל: ה"י לשנות דברי פה קדוש רמ"ה אשר קבלנו ע"ע כל יושבי ארץ הגל ומלואה בפולין ואשכנז לקיים הוראותיו כתורת משה, והעובר כעובר כולה וראוי לחיפה, עכ"ל. ועי צו"ת השוכה מאהבה ח"ג חו"י"ד סי ש"ך ח"ל: שמעתי ממורי הגאון רבן של ישראל (בעל נודע ציבורה) נשמחו בגי"ע עליון, הנה ברוב השו"ע דעה המהמר להקל והרמ"ה מן המחמירים ולענין מיעוץ ומשמות בסירכא מוחלפת השיטה ולואי שהכמי ישראל הסכימו להיפוך כי רבו המכשולים צערי"ה מקולא זו במיעוץ ומשמוש מה שאין בכל הקולות שזכר המהמר, אמנם כן קבלנו עלינו ועל זרעינו ועד עולם צדדיה אשכנז ופולין הנמשכים אחר הרמ"ה משה אמת ותורתו אמת ומינה לא תזוט, אהדב"ק.

והגבני מוסיף עוד כי עתה ראינו מעשה נוראה בסי חורי זכב בהקדמה נכד המחזר ח"ל: ושמעתי מפי אלזמ"י הדיק ז"ל, פ"ה בא מעשה לפני אביו מהר"ע שייאר ז"ל בק"ק פ"פ עני"מ כשהי עוד עני ואציון מאוד, והי עשיר אחד רואה ממש להטשיר אותו אם ירצה להחיר לו דבר אחד אשר גדולי הראשונים מחולקים בו יש אוסרין ויש מחירין, רק רבינו הרמ"ה כתב בש"ע "ויש להחמיר", והי ממאס בכל זה אע"פ שהי"ל דזוקא גדול ולא ילא מפסק של רמ"ה, והי אומר מאחר שילא מפיו הקדוש של רמ"ה להחמיר אם יתן לי איש זה מלא בתי כסף וזהב לא אוכל לעבור את פסק אותו לדיק. אחי"כ שאל את פה הדיק בעל פני יהושע ז"ל אם שפיר עבד והשיב לו ישר עשית ויישר כחך וחולך, וחיי לעבור את פה הקדוש הרמ"ה ז"ל. והלך שוב העשיר בג"ל אל רב אחר אשר מילא רצונו, ובאמת הרב המחיר לא עלתה לו שנה ר"ל, דע והכתוב.

בעת ראינו שגם עיקר בניינו של האי לורבא מרבנן אין לו יסוד, שגוף הדבר לומר שיראים מהמשלה דמטושים על מי שמערב שום דבר בהלכ, כפי שראינו צו"ת אהל יהושע סי כ"ד שפי שמע ממכה בקיאים לענין אם לסמוך על הכעמיקטר בזה ואמרו צבירור כי בדבר מיעוט כמו שני פראלפנט אין יכולין לעמוד עליו, וא"כ צ"ל עיקר החשש רק על דבר מיעוט כמ"ש הש"ך קי"ה דמה"ע איתו רק דרבנן, וא"כ בזה לא יעמדו עליו הכעמיקטר ושוב לא שייך מירחה בזה. סוף דבר הכל נשמע כל מי שיראה הי נוגע בלבו יראה לגדור גדר ולהכות עלי קדקוד האנשים המכשילים רבים בשיחות כאלה, להחיר דבר המפורש בש"ע וברמ"ה להיפוך שכוח אסור, וחלילה לשחוק ושלא למחות בדבר הכוא. ובזכות זה נזכה לכתמה קרן ישראל ולישועה כללית במהרה צימיו בעגלא ובזמן קריב.

ישראל וועלץ

סימן קמו

בס"ד, יום רביעי טו"ב אדר"א תשי"ל שנת השבע שנת השמטה בעיה"ק ירושלם תובב"א.

... ולמען הראות חיבתי לכבודו הרמה ולספרו ביקר ארשה לעלמי לרשות הערה א': (בעמ ר"ד) ראיתי השוכה אדמו"ר הגב"ק מסאטמאר שלי"ה כתובה אליו, בדבר חלב שחלבו נכרי והצדקות הן של ישראל אשר שומר שנה, ועכ"פ חולב ואין ישראל רואהו שאין להחיר כלל אפילו בשעת הדחק. ראה השוכה הגבוה מיימוניה שני סוף הלי מאכלות אסורות אות א' ח"ל: ועוד השיב שראה ר"ה מקפיד על א' שהיו רחלותיו אלל עכ"פ והי שולח שם בכל בוקר את צחו ולא היתה מספקה לנח שם עד שחלבן רובן או כולן (מספר התרומה), עכ"ל.

וראינו בסי בשם המגיד (חלק י"ה עמ' מ"ה), מוצא המעשה בזה"ל: ראיתי רבנו חס שהקפיד הרבה על רבנו

שמואל, שהיו לו רחלותיו הרבה והיו רחוקות קצת מציית הכודים ועומדות צדיה הגוי, והי רבנו שמואל שולח בחו ושמה "מרוגא" לראות, ולא הית מספקת לנח שם עד שחלבו חליו או כולו ע"ה, והבן.

וראה בסי דרכי חיים בשם הגב"ק בעל דברי חיים ז"ע שאומר ג' דברים קבלנו מחותני הרב בגאון מליפניק (בעל ברוך טעם) ז"ל, איש מפיו איש עד מרע"ה, ואחת מהם היא, חלב שחלבו עכ"פ ואין ישראל רואהו, ואין ה"עטס רק שמא יערכו בו חלב עמא, כי זה ה"עטס גילו החכמים רק לפני העולם, אך שיש טעם כמזכר שחלב שחלבו עכ"פ אסורה עכ"פ. — וזה דברי קדוש מרן החת"ם ז"ל (בדרשות דף פ"ה בהספדו על הגאון ר"ד זינלביימר ז"ל מח"ם יד דוד), שכתב שם להמחיק מ"ש בעושי"ע (סי הקי"פ), דכשהתיקו התורה ויונית לחלמי המלך הי ג' ימים חושך בעולם ח' פי

Ⓢ
Tarkhtel, Yi sakhar Shelomoh, 1884 or 1885 - 1945

שאלות ותשובות
משנה
שכיר

חלק יורה דעה

אשר השיב לשואליו ובא בכתובים עם גדולי דורו
משחר נעוריו עד שלהי שנות השואה האיזמות

הגאון הקדוש

רבי ישכר שלמה מייכטאל זצוק"ל

הי"ד

ראב"ד ור"מ דק"ק פישטיאן-סלובקיה

מכון קרן רא"ם

עיה"ק ירושלים תשמ"א

רעייך ברשב"א יבמות שם דביאר, דדוקא היכי דרק איסור היום גורם שרי לספות לקטן איסור דרבנן בעצמו, אבל היכי דאיסור מעצמו אפילו איסור דרבנן אסור לספות לקטן, וכדמוכח מהא דטול טבל דרבנן יע"ש. ועיין בגילוי דעת להגאון מבערזאן ז"ל (דעת תורה סימן סה סעיף ט) שהאריך בזה. וא"כ פלא על הריב"ש דהסכים להוראת החכם הנ"ל דהא גבינה הוי איסור דרבנן עצמו. ואולי סמך על דעת הר"ן רבו (יומא א, א ד"ה יום הכפורים) שהביא הב"י או"ח (סי' שמג) בשמו שג"כ התיר איסור דרבנן לספות לקטן, ומשמע מדכריז דבכל איסור דרבנן התיר ודו"ק. עוד הביא שם דהרשב"א בתשובה כתב שלא אמר כן אלא להלכה ולא למעשה עיי"ש.]

וכשם שדנתי לזכות את עמו ישראל המסובלים ומסובכים בצרה ר"ל, כן ידון אותנו הקב"ה לזכות ויצוה לנו ישועתנו במפגיע לנו הגזרות והצרות עד דכדוכה של נפש, וישקיף הוא עלינו מן השמים וירחם עלינו וישלח לנו חיש מהר את המורה לצדק משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

כה דברי ידידו הצועק ונאנח מצער ותוקף חבלי משיח וצופה למעייני הישועה לישראל הנדחים מפני השעה.

ידידו עוז

הק' ישכר שלמה טייכבהאל

סימן סד

7 חלב עכו"ם לחולה שאין בו סכנה

ידידו בנחמה בעיר ה' שמה כבוד ידיד נפשי הרב הה"ג כו' כמו"ה ישראל וועלץ נ"י אב"ד דק' טינניא וכעת עומד ומשמש בעיר הבירה בודאפעסט יצ"ו.

אחדש"ה באהבה אודיעו כי יקרתו לנכון הגיעני.

ועל דבר אשר שאל בדבר השאלה שבא לפניו → באחד שחושש בגרונו, ויש לו כאב וגם נראה בו מראה אדמדם היינו שהוא 'ענטצינדען' [=דלקת ריאות], והרופא אמר שיסע למרחץ ולשתות מי מעין מעורב עם חלב איזה פעמים ביום, וחלב כשר אין למצוא שם. ונפשו בשאלתו אם מותר לו לשתות חלב עכו"ם, אם יש לדונו לחולה שיש בו סכנה, או כיון שהולך על משענת נידון לחולה שאין בו סכנה, יש להחמיר ולאסור לו אפילו איסורי דרבנן לאכול ולשתות כמבואר ברמ"א (יו"ד סי' קנה סי"ג) עכ"ד.

הנה אם יש להתיר איסורי דרבנן לחולה שאין בו סכנה כבר האריכו בו קדמונים ואחרונים כמבואר

להחמיר ושכבר פשט המנהג לדון את כלי פארצעליין כדין כלי חרס ממש ולא מהני להם גם הגעלה עיי"ש. אבל מ"מ בשעת הדחק כזה בודאי כדאי הוא השיירי כנסת הגדולה דמתיר למעשה להשתמש בכלים הנ"ל אפילו לכתחילה, לסמוך עליו ולהתיר אותן בהגעלה דג' פעמים דמקרי התירא בלע, ורק בתנאי שיהיו שלמים בלי שום סדק. כנלע"ד אם יסכים עמי כהדרגתי.

[**והנה מצאתי בריב"ש (סי' שצד) שכתב תוכחה גדולה לאחד שרצה להתיר לסרוק במסרק בשבת בלי שום ראייה מהש"ס, וכתב אליו אגרת תוכחה מרובה ובאמצע דבריו כתב דברים אלה, ואם מצאת בדברי שום מחבר שיאמר מותר לסרוק בשבת ונטית אחריו החרשתי, ואף אם האחרונים דחו דברי המתיר, והייתי דן אותך לזכות כאשר עשיתי כמה שהתרת באושקה להאכיל לקטנים גבינה של עובד כוכבים בשנת בצורת מפני סברת הרשב"א ז"ל ביבמות (פ' חרש קיד, א ד"ה ומיהו), אמרתי אעפ"י שהיתר זה נראה זר להמון והיה טוב ראוי להעלימו, גם שיש לדון עליו, כדאי הוא הרשב"א ז"ל לסמוך עליו ומה בשעת הדחק, אבל היתר הסריקה שאתה מחדש מעצמך, לא נמצא לשום מחבר ומפרש, ואסורו ברור לכל ופשט בכל ישראל והמנהג מוכיח וכו' עיי"ש.]**

כונת הריב"ש הוא על הרשב"א שם שכתב דאיסור דרבנן שרי לספויי בידים לקטן, אף דכתב דיש לדון בו ואעפ"י כ בשעת הדחק לא מיחה הריב"ש על מאן דמתיר, ושם דוקא לקטנים יען שגבינה הוא איסור דרבנן דאסור משום גזירה, א"כ לא היו יכולין להתיר גם לגדולים כי הוא איסור דרבנן ברור, ודוקא לקטנים מטעם חידושו של הרשב"א דאיסור דרבנן שרי לספויי בידים לקטנים לצורכנו כמו שביאר שם ביבמות, משא"כ לגדולים ליכא שום היתר, אבל בחלב שחלבו עכו"ם דלרוב גדולי עולם לא נאסר מטעם גזירה רק משום חשש תערובות חלב טמא, ועל כן במקום דלא שכחי חלב טמא התירו בפירוש לשתות חלב עכו"ם. והפרי חדש עשה מעשה בעצמו בהיותו באמסטערדאם (סי' קטו סוף סק"ו), וגם הפרי תואר מן המתירים ככתוב בספרו (שם סק"ב), וכן התשב"ץ (טור הראשון סי' לב), וכן רש"י בפרדס הגדול (סי' רנה), והעיקרי הד"ט (סי' יב אות ג) כתב דרוב מנין ורוב בנין מן המתירין, א"כ בודאי בשעת הדחק גדול כזה כבימינו בודאי מאן דסומך על רכותינו הנ"ל ומתיר אפילו לגדולים בודאי דאין מזחחיין אותו ודו"ק.

חלק יורה דעה סימן סד

המעשה לכ"ע כעשה דמי, ומשום הכי דוקא כשהתחיל מעשה הטורף אמרינן כטורף דמי ואני שפיר ולק"מ. [שוב מצאתי בחתם סופר (חי"ד סי' רנו) שכתב באמצע דבריו (ד"ה אך כ"ו) וזה לשונו, ודומה לכל העתיד לטורף כטורף דמי, משום דכבר החל הנגף המכה שטוער והולך עד שעתיד להטרף, עכ"ל, והן הן דברינו].

→ **וא"כ** גם הכא היכא דכבר התחיל החולשה דיכול להביא לידי סכנה נידון על שם סופה, ויש להתיר לה מאכלות אסורות אם אי אפשר זולת זה. ואח"כ מצאתי בהגהות חכמת שלמה לאו"ח (סי' שכח סמ"ו) שהתיר בכיוצא בזה לאכול מאכלות אסורות עיי"ש. כמו כן בנדון די"ן אם יאמר הרופא דאם לא יעסוק ברפואה יוכל לסכן, פשיטא ופשיטא דהותר לו מאכלות אסורות. [יש לעיין בתוס' כתובות (ס, א ד"ה גונח) וצ"ע]. ואח"כ מצאתי בחתם סופר (חלק ששי סי' כג) דאפילו בריא אולם, אם יש לחוש שיבא לידי סכנה אם לא יאכל ביום הכיפורים, דשרי לאכול. ומצאתי בספר מנחת שבת (לר"ש בארשטיין, סי' צב סק"ו) שהביא בשם ספר תהלה לדוד (סי' שכח סק"ו) שכתב וה"ה לחילול שבת. ואני אומר דה"ה למאכלות אסורות יש לדון כן. ומה גם באיסור חלב שחלבו עכו"ם דכבר הוכיח הש"ך (י"ד סי' קיח סק"ח) דאין בו דררא דאורייתא רק איסור דרבנן, ויש כמה שיטות דהתירו איסורי דרבנן אפילו לחולה שאין בו סכנה, בודאי יש לסמוך עליהם בנדון די"ן.

→ **וראיתי** מה שכתב הדרגניי מרבינו החתם סופר (סי' קז ב"ד) שכתב, דאף לשיטת הרדב"ז (ח"ד סי' עה) ופרי חדש (י"ד סי' קטו סק"ו) דחלב לא נאסר במנין, מ"מ אנו שנוהגין לאסור כבר קיבלנו מנהג אבותינו כדעת האוסרים, שוב הוי עלינו באיסור נדר וגם אין לו התרה עיי"ש. י"ל דאי משום זה לא איכפת לן בנדון, עפ"י מה שהעלה הדגול מרבבה (י"ד סי' ריד סק"ב) דהיכא דאינו חוזר ממנהגו לגמרי לעולם, אלא שעתה משום איזה מיחוש רוצה לאכול היום, ולעתיד שוב חוזר למנהגו אינו צריך התרה עיי"ש. א"כ כמו כן הכא דאינו רוצה לעבור על הקבלה לעולם, רק עתה שיש לו מיחוש הנ"ל רוצה לשנות החלב ואח"כ יחזור למנהגו, שוב אין שייך התרה ואינו עובר על הנדר, א"כ פשיטא דבשעת רפואה יש לסמוך על הרדב"ז ופרי חדש דגם אליבא דהחתם סופר אין איסור בכיוצא בזה. ויש ספק ספיקא להתיר, ספק כשיטות דמתירין כל איסורי דרבנן לחולה שאין בו סכנה, ואת"ל כשיטות האוסרין ספק כרדב"ז ופר"ח דחלב לא

בספרים כמו שמובאים בדרכי תשובה (סי' קנה), וכאשר הביאם גם מעלתו במכתבו, ומה אני להכריע בזה.

אך בנדון שאלתינו לית דין צריך בושש, דכבר ידע דכאב בגרון ומה גם היכא דכבר ניכר איזה מראה אדמדם היינו שהוא ענטצינדען [=דלקתי], ויש להכיר היענטצינדען, קרוב הדבר דאם לא יעסוק ברפואה יסתכן ח"ו, [ובאמת הוא משנה מפורשת החושש בגרונו וכו' מפני שהוא ספק נפשות ולהקל (יומא פג, א), ועיי"ש שם פירוש המשנה להרמב"ם ודו"ק]. ועיין בהלכות קטנות (ח"ב סימן י) שכתב דמכה של חלל שאמרו חז"ל (ע"ז כה, א) לחלל עליו שבת לאו דוקא מכה, אלא כל כאב חזק שיש לסכן בו מקרי מכה של חלל עיי"ש.

← **ובאמת** זה רבות בשנים נסתפקתי בדין שהותרו מאכלות אסורות לחולה שיש בו סכנה, איך הדין שבעת עודנו אינו סכנה, ורק אם יניח מלעסוק ברפואה יסתכן, אם יש להתיר לו מאכלות אסורות, באופן דאין לו להתעסק ברפואה זולת אם יאכל מאכלות אסורות. כי נשאלתי מאחד שבתו נחלתה ר"ל במחלת ה'נערוזויטאט' והרופאים אמרו אם לא תכנס בסאנאטאריאום המתוקן לזה תחלה מחלה מסוכנת, והסאנאטאריאום הוא קצת רחוק מויען ואין להביא לשם מאכלות כשרות, ונשאלתי אם שרי ליתן את בתו לתוך בית החולים הנ"ל. והשבתי כיון דאי אפשר בלא זה, והרופאים אמרו דתוכל להסתכן, תידון על שם סופה דהוי בכלל ספק סכנת נפשות דקיי"ל להקל, דבכל רגע ורגע יש להסתפק אולי כבר החל מעשה הסכנה.

← **ויש** להביא סמוכין לזה מדיני טריפות (י"ד סי' מ) [וכן יש לדייק זאת מתוס' שבת (קכח סוף ע"ב ד"ה קא) עיי"ש ודו"ק], דהיכא דכבר התחיל מעשה הטריפות, אף שבעת עוד לא נטרף נידון על שם סופה וטריפה, עיין מהר"מ שיק (י"ד סי' סה ד"ה וגדולה) בשם הב"י (שם) ותבואות שור (סק"ה) דאין להטריף על שם סופה אלא א"כ יש כאן עתה התחלת חולשה וחולי, וכן הוא בפלתי שם (סי' מ סק"ג). ובזה מיושב קושית הרי"ם בחולין ריש פרק אלו טריפות (מב, א ד"ה ובוה מיושב מה), דהקשה מנא הא מילתא דאמרו רבנן דכל שסופו לינקוב כנקוב דמי, הא בכל דוכתי לא קיי"ל כר"ש (ב"ק עו, ב) דכל העומד לזרוק כזרוק דמי, עיי"ש מה שתירץ בזה. ובהנ"ל אתי שפיר ולק"מ, דדוקא היכא דלא התחיל כלל מעשה הענין לא קיי"ל כר"ש דכעשה דמי, משא"כ היכא דכבר התחיל

מקפה, דהמציאו מכונות לזה שעושים גם מחלב סוטה חמאה, וכאשר עינו ראו מכונה כזו שהעמיד שררה אחד סמוך לו, שעשה חמאה גם מחלב סוטה, ומה שאמרו חז"ל (ע"ז לה, ב) חלב טמא אינו (מקפה) [עומד] זה דוקא מצד עצמו, אבל על ידי מכונה שפיר נקפה, א"כ נפל היתר זה. וגם ההיתר שני דבזמנינו אף הגוים אינם חולבים בהמות טמאות נפלה, דהרי ראה בעצמו דעשו חמאה מחלב סוטה, דהרי דהשררה הנ"ל עשה חמאה מחלב טמא, א"כ עכשיו שעושין החמאה ע"י מכונה שפיר יש לחשוש דהיא מבהמה טמאה, ומצוה לפרסם ודו"ק.

ונחזור לשאלתינו, ואחר החיפוש מצאתי בספר מנחת שבת הנ"ל (שיירי מנחה למנחת שבת, סי' צא סק"א) דהביא שם כל שאלתו וכתב, דהחושש בגרונו כו' ואם יש לו כאב ובפרט מראה אדמדם ישאל תיכף לרופא כי זה חשש סכנה, עיי"ש שהביא כן בשם האחרונים, א"כ פשיטא דשרי ליה לשתות חלב עכ"ם אם אין לו כשר, וזה ברור ופשוט בס"ד.

ג' ואתחנן תרפ"ה לפ"ק, פישטיאן יצ"ו.

נאם ידידו אוהבו לנצח

הק' ישכר שלמה טייכטדאל

נ.ב.

אגב אומר, הגליון מהרש"א (יומא פג, א) תמה מה שאמרו במשנה מטילין סם בפיו אפילו בשבת מפני שהוא ספק נפשות, וכתב בזה"ל, איני מבין מה איסור תורה יש בהטלת סם לפיו עד שנתן טעם מפני שהוא סכנת נפשות עכ"ד. ונראה דהיינו אפילו באופן דצריך להביאו ד' אמות ברשות הרבים, או בהכנסה מרשות הרבים לרשות היחיד ודו"ק.

ומצאתי ביד דוד (יומא פב, א ד"ה רש"י איו) שכתב בזה"ל, וכי כל דברים שאנו מתירין מפני הסכנה צריכה להיות הסכנה תיכף, אפילו בשביל אחר כמה שנים מתירין עכשיו, והכי אמרינן לקמן כו' עיי"ש ודו"ק. עיין בקובץ המאסף (שנה י"ח כרך א סי' לג סי' נא וסי' עג; כרך ב סי' יב סי' יד וסי' עד) בשאלה כיצא בו בחולה שיש בו סכנה עיי"ש.

נאסר במנין, ואף את"ל דנאסר מטעם נדר כחתם סופר, מ"מ בנדון דידן גם לדעת החתם סופר מותר וכדברי הדגול מרבבה הנ"ל.

ובאמת זה רבות בשנים העירותי על הדגול מרבבה הנ"ל מאו"ח סי' תקנב (סעי' יא) דמבואר שם, מי שקבל עליו תענית בה"ב כל ימות השנה ואירע ערב תשעה באב בו, ישאל על נדרו או ילוה תענית ופורע עיי"ש. והשתא לדברי הדגול מרבבה דגם מי שנהג תענית בה"ב, אוכל סעודת מצוה או משום מיחוש פעם אחת, ואח"כ חוזר למנהגו ואין צריך התרה, א"כ גם הכא גבי ערב תשעה באב למה יצטרך שאלה, כיון דאינו חוזר ממנהגו ורק עתה אוכל משום התענית לבד, וצ"ע ומצוה ליישב דברי רבן של ישראל כמוהו. [ועיין בקול אריה (י"ד סי' סז) שנקט דברי הדגול מרבבה להלכה וכן הביא שם בשם יד שאל יעיי"ש].

עכ"פ בנדון דידן שפיר שרי מטעמא דכתבתי לעיל, ואם אפשר פחות פחות מרביעית מה טוב, דראיתי בשם הגהות חכמה שלמה שהתיר אפילו באיסורי דאורייתא לחולה שאין בו סכנה בחצי שיעור, כן הביא משמו הדרכי תשובה (סי' קנה ס"ק יח), וא"כ גם כאן אם יאכל רביעית בפעם אחת מהתערובות מים עם חלב, א"כ יהי חצי שיעור מדרבנן, ובתערובות יש ג"כ דעת הר"ש²² (טבול יום פ"ב מג"ג) ומהרש"א (פסחים מד, א ד"ה לענין) דחצי שיעור ע"י תערובות מותר, ואף אם מתבשל ביחד, דהא קיי"ל (י"ד סי' צב סעי' ד בהג"ה) דלח בלח לא אמרינן חתיכה נעשית נבילה, ואף אם אי אפשר ברביעית ג"כ יש להתיר לפע"ד.

ואגב אומר מילתא, דכבר רחש לבי לעורר בדבר שבכמה מקומות נוהגים להקל בחמאה של עכ"ם כמבואר בשו"ע (סי' קטו ס"ג) עיי"ש, ונראה לי דבזמן הזה יש לחשוש לחומרא לכו"ע, דכל ההיתר בזה הוא משום דחלב טמא אינו מקפה כמבואר בפוסקים, וגם סומכים על הרדב"ז ופרי חדש דבארצינו גם הגוים אינם חולכים בהמה טמאה. והנה עיין בספר שו"ת יד שלום להגאון הקדוש מזאבנטא שנדפס בהשתדלותי בשנת תרע"א (סי' לב), שביאר ענין איסור דחלב שחלבו עכ"ם בלי ישראל באורך, והביא שם שבזמנינו נופל הסימן דחלב אינו

22. א"ה: הר"ש שם מסיק לבסוף דיש איסור בחצי שיעור.

שאלות ותשובות

לרבנו הגדול מרנא ורבנא
הרב יצחק בר ששת זצ"ל

יו"ל מחדש
ע"פ כתבי יד ודפוס ראשון
עם מבוא, ציונים, מקורות, הערות ומ"מ לד' חלקי שו"ע

בעריכת

דוד מצגר

חלק ראשון: א — שמח

מכון אור המזרח
מכון ירושלים • תשנ"ג

קנסוה רבנן אכל בנדון זה אין נראה לאסור הבשר כלל. ועוד שלפי דברי השוחט שוגג היה שהיה סבור שהוא מותר וזה לא קנסו שוגג אטו מויד ואע"ג דמבשל בשבת קניס רבי יהודה שוגג אטו מויד¹⁵ שאני התם דאיכא אסורא דאורייתא אכל ב"ט ליכא אסורא דאורייתא דהא קיי"ל דאמרינן הואיל.

ומה ששאלת אם ערובי תבשילין מועילין ומזילין כלום. איברא ודאי דאין מועילין כלום שלא התירו לבשל לשבת ע"י ערוב אלא ביום הששי. אבל להקדים ולבשל ביום חמישי לא. דאיך יבשל מי"ט לשבת שלא לצורך שהרי יכול לבשל למחר שאפשר שהוא חול. וכ"ש לדין דידעינן בקביעת דירחא. וכן אמרו בירושלמי¹⁶, דשבת קרובה התירו ע"י ערוב שבת רחוקה לא התירו¹⁷.

אופה מי"ט ראשון ליו"ט שני הכל אחד דלכתחלה בשניהם אסור ודיעבד מחירין לו ואפילו במויד אלא דבהערים אסור בשניהם דהחמירו זה רבנן טפי ממויד לפי שאם תחיר הערמה הכל יערימו וישחקע שם ערוב אכל המויד אינו מזוי ואם עבר היום לא יעבור פעם אחרת כמו שכתב זה הרמב"ם ז"ל. ואין לאסור בכלן הבשר מפני שהערים לאכול ממנה מעט היום שהרי הערמה זו לא היתה בשעת שחיטה שאם בשעת שחיטה היה לריך לבו ביום אפילו לכזית בשר מותר היה לשחוט ואם בשעת שחיטה לא היה לריך ושחט מויד הוא וכיון שכבר עבר מותר ומה שאכל ממנה אחר כן אינו חוזר ואוסר ומה שאסרו הערמה היינו צמי שמערים ואופה לצורך היום וחוזר ואופה לצורך היום ואמר הראשונה תהיה למחר שמתחלה היתה כונתו בבשול השניה בערמה וזהאי גוונא

סימן רנה

יהבו ליה חטוי באגריה אחא לקמיה דרב חקדא אמר ליה זיל קליניה וקצריניה צי קצרי. ואמרינן התם דבקלייה לחוד לא סגי שהרי נעשה זבל. ובקבורה לחוד נמי לא סגי דילמא משכח להו גברא ואתי זהו לדי תקלה. ואם בחטוי של שר הבאת קתם יינס אסור האפר אחר שרפה, כל שכן בקתם יינס עצמו שאסור בהנאה ואפי' לאחר שנשתנה לצורה אחרת במראיתו וטעמו¹⁸.

→ ומה שאמרת שאין כאן עצמות היין אלא הזיעה שלו. זה היה בזיעה היוצאת מחמת הלחות שלא ע"י חום וכדתנן בפ' שני דמכשירין⁷ זיעת צתים צורות שיחין ומערות טהורה וכו'. אבל הזיעה היוצאת מן המשקין החמין הרי הוא כמשקין עצמן⁸ וכדתנן התם⁹ מרחץ טמאה זיעתה טמאה וטהורה כבי יומן¹⁰ הצריכה שבצית והצית מויע מחמתה אם טמאה זיעת כל הצית שמחמת הצריכה טמאה. ותנן נמי התם בפ"ה¹¹ האשה שהיו ידיה טהורות ומגיסה בקדרה טמאה אם הזיעו ידיה טמאות היו ידיה טמאות ומגיסה בקדרה טהורה אם הזיעו ידיה הקדרה טמאה ר' יוסי אומר אם נטפו וקיי"ל כתי"ק.

→ ומיהו הכא אפילו לרבי יוסי דהא איכא נטיפה ורוב מים וכבר הביא זה הרמב"ם ז"ל פ"י מהלכות טומאת אוכלין¹² וכתב בלשונו כל העולה מן החמין משקין הוא חשוב. וכן צפרק כל הבשר¹³ בצרייתא דטיפת חלב שנפלה על חמיות בשר תני התם אמר ר' נרואין דברי ר' יהודה בשלא נער ולא כסה דאלמא כל שכסה הקדרה הרי הוא כאלו נער אותה וזהו מפני הבל העולה מן הקדרה וכשהיא מכוסה ההבל מתפשט

עוד שאלת אותן המים שקורין אייג"ואה ארדיינטי שעושים אומנים עובדי כבבים לרפואה מעקרים ידועים ובתערובת יין נסך. אם מותרים בהנאה דרך רפואה שלא במקום סכנה. דאין עצמות היין בהן אלא הזיעה שלו העוברת דרך הסמפונות ואותו היין שהיה אדום כחכלית נשתנה ויהי למים והלך טעמו וריחו וממשו.

תשובה כל איסורי ע"ג אפי' נשרפו והיו אפר אפרין אסור, כדאמרינן בשלהי מסכת תמורה¹ כל הנשרפין אפרין מותר חוץ מעלי אשרה דאסורי ע"ג כיון דתביב זה² ולא ידבק צידך מאומה מן החרס אין ליהנות כלל אפילו באפרה. וכן נמי במסכת ע"ג³ דתנן התם ר' יוסי אומר שותק חורה לרות או מטיל לים. אמרו לו אף הוא נעשה זבל וכתיב ולא ידבק צידך מאומה מן החרס. ומשמע בגמרא דאפילו לאחר שרפה אסרי רבנן לזרקה במקום שמגדל למחים. דאמרינן התם⁴ אמר להן ר' יוסי והלא כבר נאמר⁵ ויכרות אקא את מפלגתה וידק וישרוף בנחל קדרון. אמרו לו משם ראה נחל קדרון אינו מגדל למחין.

ויין נסך שנחנק ודאי לע"ג הרי הוא בכלל אסור. שהרי תקרובת ע"ג הוא וקתם יינס הרי הוא חמור מדרבנן כודאי יין נסך, כדאמרינן צפרק בתרא דע"ג⁶ איבעיא להו שכרו לקתם יין מהו, מי אמרינן כיון דאסוריה חמור כיון נסך, שכרו נמי אסור. או דלמא כיון דטומאתו קילא שכרו נמי קיל. ופסטינן ליה מההוא גברא דאגר ארביה לקתם יין

טו, טז. 6 סב, ב. 6 א ר' מה שכתב עפ"י ד"ר כאן ביד דוד ח"א ע"מ פא. 7 מ"א. 8 * ד"מ יו"ד סי' קכג אות ז, שו"ע ורמ"א שם טע"ף כד. [ועיי' בב"ח או"ח סי' תמו סק"ג]. ור' פסק הפג"י בענין חודש ובשורת פנ"י (שלו) סי' ו-ז. 9 מ"ב. 10 ויקרא יא, לו-לח. 11 מ"א. 12 צ"ל: פ"ז, ה"ל ב. ועיי' דב"א ח"ג סי' יג. 13 חולין קח, ב. קט, א.

15 שבת לח, ב. 16 ביצה פ"ב ה"א (י, א). וראה הערה הבאה. 17 הר"ן ריש פ"ב דביצה ב"ה מניח וכו' הביא להך ירושלמי משמיה דר"א ז"ל, ועיי' ג"כ בב"י או"ח סי' תקכו ב"ה אע"פ וכו' אבל בירושלמי שלפנינו לא נמצא זה ורק ריש דברי הירושלמי המובא כר"ן שם הוא בירושלמי ביצה פ"ב ה"א. רנה ל, ד, א. 2 דברים יג, יח. 3 מג, ב (פ"ג מ"ג). 4 מד, א. 5 דה"ב

בכל החמיכות והטעם מתערב בכלן כמו אם נער אותה וכלל את כלן בחוק הרוטב¹³.

ובנדון זה ג"כ המים היוצאין מן היין כיון עצמו הן ואסורין בהנאה. ואם מפני תערובת העקרין ההם אין להקל. דהא אמרי' בגמ' ¹⁴ דאלונתית של כותי אסורה בהנאה. והיא יין ומים ללוין ואפרסמון דעבדי לה לבי מסותא. וכן בשלקות של כותי שדרכן לתת לתוכן יין או חומץ ששנינו ¹⁵ דאין אסורין אסור הנאה. וקיי"ל כחוקי' דאמר ההם ¹⁶ לא שנו אלא שדרכן אבל בידוע אסורין אפילו בהנאה ואע"פ שאין טעם היין נכר בהן ולא ממשו כדאמרי' ההם הכא לא ידע ממשו וגם שאינו ודאי גמור שהרי פירשו המפרשים ז"ל ¹⁷ דכל שהרוז עושין כן מקרי בידוע. ומורי"ם של כותי שמתר בהנאה אע"ג דהוי בידוע שהרי רובן מערבין בו יין אמרינן בגמרא ¹⁶ משום דאין נותנין בו יין אלא לעצרי וזהמא ולא למתוקי טעמא אבל אלו המים שהעיקר הוא היין וגם טעם היין וריחו נשאר בו קצת ולזה אסורין אפילו בהנאה.

ואם מפני חולי שאין בו סכנה נראה שאין להמירו כלל ואפילו לחולי שי"ש בו סכנה נמי אסור דהא אסורי ע"ג הוא ואמרינן בפרק כל שעה ¹⁸ בכל מתרפאין חוץ מעני אשירה ומסקינן ההם לעולם דאיכא סכנה ואפי' הכי עני אשירה לא דמיא רבי אליעזר אומר אם נאמר בכל נפשך ¹⁹ וכו'. וכן נמי אמרינן ההם כי אחא רבין אמר רבי יוחנן בכל מתרפאין חוץ מע"ג וגלוי עריות ושפיכות דמים. ואע"ג דסתם יינן אסורא דרבנן ומשום בנותיהן היינו משום בנותיהן איחסר מעיקרא דאלו משום יין שנתנסך הוי מעוטא דמיעוטא ומיהו משום בנותיהן לא היו אסורין אותו בהנאה כמו שלא אסרו פתן ושמן אלא באכילה אבל כדי שלא יבאו להקל ביין שנתנסך לע"ג להמירו בהנאה אסרוהו גם בהנאה וכיון דמשום לתא דע"ג איחסר בהנאה נראה דאסור ליהנות ממנו אפילו במקום סכנה דבשלש עברות הללו לא שגא בעברה גופה ולא שגא אבקה של עברה אין מתרפאין בהן כלל כדאמרינן בהן כלל כדאמרינן נמי

גבי גלוי עריות צפ"י בן סורר ומורה ²⁰ מעשה באלדס אחד שנתן עיניו באשה והעלה לבו טיגא בלו שאלו לרופאים וכו' חספר עמו מאחורי הגדר ימות ואל חספר עמו אחורי הגדר ואע"פ שאין בזה אסורא דאורייתא וכ"ש להווא לישנא דאמרינן ההם פנויה הוה. דבשלש עברות הללו וכלל אצוריהו אין מתרפאין כלל ואפי' במקום סכנה.

ואע"פ שצשאר אסורי הנאה דרבנן כגון חמץ שעבר עליו הפסח וכלאי הכרס שבחולה לארץ מתרפאין מהן אף בחולי שאין בו סכנה כמו שמתרפאין באסורי הנאה דאורייתא שלא כדרך הנחתן לפי שאין אסורין שלא כדרך הנחתן אלא דרבנן כדאמרינן ההם ²⁰ מידי דרך הנחתן קא עבידנא כמו שכתוב כל זה להרמב"ן ז"ל בספר תורת האדם ²¹ וכן הסכימו האחרונים ז"ל ²². ולפי זה נראה שאפילו במקום חולי שי"ש בו סכנה אין מתרפאין מסתם יין ולא מן המים האלו הנעשין ממנו. אלא שנראה מלשון מורינו הר"ר נסים ז"ל בפרק כל שעה ²³ דסתם יינן הוא כשאר אסורי הנאה דרבנן ושלדברי המתירין צשאר אסורי הנאה דרבנן להתרפאות מהן בחולי שאין בו סכנה גם בסתם יינן מותר להתרפאות בהנאתו ²⁴. אלא שהוא נסחפק לאסור בכל אסורי הנאה של דבריהם דרך הנחתן בחולי שאין בו סכנה אע"פ שצאקורי הנאה של תורה מותר שלא כדרך הנחתן ²⁵. וא"כ ילא מדברי כלן לאסור בחולי שאין בו סכנה הנחת סתם יינן או המים הנעשין ממנו. ולפי מש"כ למעלה אפשר שאף בחולי שי"ש בו סכנה אסור כיון שמתמת יין נסך ודאי נאסר בהנאה. גם אפשר שמה שהביא הר"ן ז"ל סתם יינן ²⁶ עם אסורי הנאה דרבנן דבין זה אגב שיטפא נקטיה והרמב"ן ז"ל בספר תורת האדם לא נקט אלא כגון חמץ שעבר עליו הפסח וכלאי הכרס בחולה לארץ. ודע שאף אם נאמר שאין סתם יינן בכלל אסורי ע"ג אלא בכלל אסורי הנאה של דבריהם ונחיר להתרפאות חולי שאין צ"ס באסורי הנאה של דבריהם ולמנקט קולי דמר וקולי דמר מ"מ לא הותר אלא הנא' אבל אכיל' או שתי' אין לנו וכ"כ הרמב"ן ז"ל בפירושו ²⁷.

סימן רנו

דבר זה מחלוקת קדומה בין הסכמים ז"ל זה אומר וזה מתיר, ועשו כדברי האחד להקל מפני שהיה רצם או שחכמי המקום נעו אחר דעתו, כגון זה מניחין אותם על מנהגם אע"פ שי"ש הרצה מקומות שנהגו לאסור כההיא דמגורמתא דרב

עוד שאלת במקום שנהגו החר אם ראוי למחות באותו המנהג ולאסור אותו לגמרי.

נראה שראוי לנטל המנהג ההוא כדאמרינן בפ"ק דר"ה ¹ כי נהגו במקום אסורא מי שבקינן להו. ואם היה

ע"ז כו, א כתב להדיא כן גם בסתם יינן, וראה הערה ²⁶. ²⁵ בחי' הרא"ה ע"ז שם מביא כן בשם איכא מ"ד, וכתב על זה ולא מיחוור. וראה רא"ה בבדק הבית ב"ג ש"ז (דף פט) וחי' הריטב"א ע"ז מ, ב. ועי' ר"ן ע"ז שם, ומהר"ם חלאוה פסחים שם, ובשו"ת רמ"א סי' קכד. ²⁶ בר"ן על הרי"ף שלפנינו ובחי' שם לא נזכר סתם יינן, אותם הדברים נמצאים גם בר"ן ע"ז כח, א, ט, א), וגם שם ליתא יין נסך. ²⁷ כ"י וד"מ ורמ"א יו"ד סי' קנה. דבר 1 טו, ב.

13 א ע"י שו"ת חלקת יואב יו"ד סי' טו אות ו ד"ה אך כ"ז. ¹⁴ ע"ז ל, א. ¹⁵ שם לה, ב (פ"ב מ"ז). ¹⁶ לה, ב. ¹⁷ רש"י ע"ז שם ד"ה ומאי, חי' הראב"ד שם, ר"ן שם. ¹⁸ פסחים כה, א. ¹⁹ דברים ו, ה. ²⁰ סנהדרין עה, א. ²¹ פסחים כה, ב. ²² בכתיב ומב"ן ח"ב ע"ז לו. ²³ חי' הרא"ה ע"ז כו, א, וכן בחי' המיוחסים לריטב"א פסחים כה, ב ד"ה איכא דאמרי בשם הריטב"א, וכ"כ בשו"ת תשב"ץ ח"ג סי' נח. ²⁴ שם בפירושו על הרי"ף סי' תשי ד"ה וראיתי (ו, ב) ובחי' שם ד"ה מודי. ²⁵ בחי' הרא"ה

באר הגולה
 עם ציונים מהש"ך
 קכג ה. משה עבדוה
 זרה דף ק"ט [פ"ג]
 וכפירוש המוספוט שם
 ור"ה יין נמנעין כמס
 יום ח"ר, שגורו עליו
 משום השטח שם בגמרא
 דף ל"ו [פ"ג], ואקרוהו
 כהנאה מטעם שכתב
 הרמ"ה
 שהג"ה
 שפסאורו רבנן כיון נסך
 גמור משום דמי ליה:
 ג. עבדה זרה נח, א:

קכג א משום גזרת יין נסך בוי, פירוש, משום נטומה
 אפרוהו בשמיהו [עפדה זרה ל, ג], ומשום גזרת יין נסך
 אפרוהו אף כהנאה, ולפי טעם זה יש היטב עכשיו כדמסקין [נהגה],
 דהיינו מיון שאין יין נסך גמור שמה בינו, בטל הטעם והותרה
 הגזירה, והכי פירא ליה לרשב"ם
 [מוספוט שם מ, נ ד"ה לאפוקי] שמכיל
 הטור [עמדה א], וכעין זה אמרין
 גבי גילוי לעיל סימן קט"ו [ספ"ף
 ב]. אכל לפי מה שכתב הטור ברש"א
 [עמדה ג] הטעם כיון שיש נסך גמור
 אסור כהנאה עשו קמס יינם כאלו
 ודאי נמנעין, ולא משום גזירה,
 ממילא גם עכשיו אין היטב הנאה,
 דדבר שנאסר במנין נרץ מנין אחר
 להחירו ונראה, א. דלין שייך לומר
 זה בטל הטעם, על כן שפיר כתב
 הטור אכל רשב"ם כו', דתמה ב"י
 אכל, ולפי מה שכתבתי יחא, כן כתב דרכי משה [נח א], ולי נראה
 דכמה שכתב הטור [עמדה ג] והחמירו לאסור כו', כיון בזה דאף שאין שייך בזה גזירה כלל, דמשום נטומה פשיטא לא גזרו בזה, ואפילו
 משום יין נסך הוא גזירה רחוקה ביון שלנו, נמצא דמגד גזירה דרבנן אין כאן אסור, אלא מגד החומרא, ואם כן אף לדין אסור מגד
 החומרא. אכל רשב"ם כו', דקבירא ליה למגד גזירה הוא האיסור, ואם כן השמא דלא שייך גזירה מותר. * וככתב ב"י [עמדה ג ד"ה ואני]
 דעכשיו שהכומר מקריבו קמיה עבודה זרה ולא שפכיה כדרך ניסוך פנים, ילא מיקרי רק [מערוכת] [תקרות] * עבודה זרה ולא נסך,
 ומיהו הנכו יומים דלא שמו חמרא עד שהכומר בא חורק עליהם מים טמאים עם היין, היה נראה דהוי ניסוך, אלא יש לומר דזה לא
 הוה רק מערוכת מים אפורים, והוה ליה מים ביון דבטל כדאיחא לקמן [סימן קד ספ"ף ג], ע"כ:
ערך פ"ח פ"ה הריקיש
 קכג סוף ה"ח * וכדבר א"ל א"י * הישמעאלים אין עובדי עבודה זרה יש להחיר קמס יינם כהנאה, יש מי שממיר אפילו בטמאים, כגמלא דוקא, יש מקלין ומסירין
 אפילו כמס יינם, וכמקום הפסד מרובה סומכין על המקל, והמתמיד חנא עליו ברכה:
ביאור הג"ח
 קכג [א] [פ"ג] [א] סתם בוי, נמרא [עבודה זרה] ל"א א' סתם כו'; [ב] והוא
 הרין בוי, פשוט שם ככמה מקומות בפרק ד' [נח, א]; [ג] [ג] [ד] והיינו כשיש
שפתי תשובה
 קכג [א] ובזמן הזה שאינו שפכיה, עין באשל אברהם אות א' ואמר בפרש"ם
 פ"ף ז'. ועין בהשכות ר"א בן חיים [ואני] סימן קי"ב ובחשכות
 מהריט"ם סימן י"א:
 כמון חייב לפזר כמעט כל ממנו ולא לעבור, אך אם באמת היה ירא לנפשו שיעשה כאשר זמם שרי ואין בו חטא, הות יאיר סימן קפ"ג, ובזמן
 הזה כתב הנ"ח דאפילו שפכי ליה קמי עבודה זרה שייך ניסוך פנים, מכל מקום כיון דקיימא לן דעובדי כוכבים שנחלו לארץ לאו עובדי עבודה זרה אפילו
 הן אלא מנהג אבותיהן בידיהן, אם כן אינו קרוי ניסוך, [ש"ך ס"ק ג]. וכתיב בנ"י, מיהו אותו יומים דלא שמו חמרא עד שהכומר בא חורק עליו מים שלמים
 עם היין, היה נראה דהוי ניסוך, אלא יש לומר דזה לא הוה רק מערוכת מים אפורים והוה ליה מים ביון דבטל, [ט"ז ס':]
ג' יין שהרש"א
 קכג [ה] [בתורת הדין] ככה דינין מיין נסך, לחולה שאין בו סכנה מותר
 סתם יינם אף בשמיהו, עין גליון לקמן סוף סימן קכ"ה [פ"ף ז], ונראה
 פשוט דמנכך עליו אף להרמב"ם [נרסם א, יט] [וכן פסק בשו"ע אור"ח רש סימן
 קל"ז] דבאסור דרבנן נמי אין מנכרין מחלה וסוף, ואפילו למה דהעלה הט"ח
 בא"ח שם [פ"ף א] דגם בחולה שיש בו סכנה אינו מנכר לדעת הרמב"ם הנ"ל,
 שאין הסתם כיון שאיסורו מן הטורה אין אכילה נמשכת אכילה כלל, מה שאין כן
 הנכר באיסור דרבנן דלא שייך זה, עין בהט"ח ועליון שם על חיבות תורה תמיד.
 ועין בהשנה נכר פסק סימן קט"ט, וכבר השיג עליו בחשבות בית יהודא וירד
 סימן כז בשל אכילה שאלא הנכר היטב אור"ח שם [אמר מפניו ס"ק א]: יש
 לחדר כהנאים הקולות, וסומכין על דעת יהודה, ועין השנה כנסת יחוקאל סימן
 ל"א, עין ט"ו סימן קל"ד ס"ף ג', ועין סימן קי"ט ש"ך ס"ק כ"ב דהשנה
 עליו כשנפסה מיהו מהמון, מה שאין כן בגביה: קדש הקנה ליגע ביון לנגעו
 בקנה, שרי, סימן קל"ד [ש"ך ס"ף ג']: גע העובד כוכבים להכעיס שרי, [נהגה]
 סוף סימן קכ"ד: כה העובד כוכבים, ר"ל הגביה ולא היין, נמנע על ידי דבר
 אחר, ושר בנתה הוה, ש"ך רש סימן קכ"ה [פ"ף ג]: ספק מתנגלג ודחאו לין
 אסור היין, ט"ז [סימן] קכ"ה [פ"ף ז': נתן מים, אם ידוע שכיון למנוח אסור,
 [סימן] קכ"ה [פ"ף ז': יחאו על עובד כוכבים ודחו ויחאו לין שרי, ש"ך [סימן]
 ששה שאמרה שמן המרתף היחיה אינה נאמנת, [נהגה] סוף סימן קכ"ב: מלוק
 כר מלוק אינו חיסור, סימן קכ"ג ספ"ף ג': ושירה לכלי יין של עובד כוכבים בטל

ציונים פ"ח
 עם ציונים מהש"ך
 קכג א. מור [עמדה ג]
 והפוסקים
 טו טור [עמדה ג] [ב] שם
 רשב"ם [כנס רש"י יצמות
 כג, א ד"ה אלא, וכחשונה
 סוף סימן טו וסימן שג, כס
 הגאון בש"ס עשר השנה
 סימן רנ"ג; הוגא בחושפות
 עטרה זרה ט, נ ד"ה לאפוקי]
 והרא"ש [שם פ"ד סימן ו]
 והמרדכי [שם נח חתמו]:

הנהגות והערות
 קכג א. נסך ממהות
 קראת פ"ו:
 ב. נראה טור השלם הערה
 ה':
 ג. סוף ממערוכת ויין
 מקי"ח, וכן הבינו דגול
 מרנכה כשלאן הטור
 ולקו"ט חכר בן מיס:
 ד. נראה מ"חיה" שנה כה
 גליון ע"י עמדה ית סימן
 רכד:

ישראל שרי כהפסד מרובה, [סימן] קכ"ט [ספ"ף א' [נהגה]: מסר מסתח חטוה
 לעובד כוכבים היין מותר, שם [ספ"ף ה': כמה ענינים חולין כס לומר שלא
 גנב ביון, [סימן] קכ"ט [ספ"ף ט' וי' ולהלן: נפסה אחד אינו רשוחא אל
 הנשאר, שם [ספ"ף י"א [נהגה]: נתי דתקף ליה יגרא דעביה, יגרא דין נסך
 לא תקף, ועין ט"ז שם פ"ק כ"ד: מגע על ידי דבר אחר אף בטובה שרי לדין,
 [סימן] קכ"ד [ספ"ף כ"ד [נהגה]: מתי של על פנ שלום, יש חשש שזולא בין
 הנפחים, [סימן] ק"ל [ספ"ף א': אין החוסה מקולקל אף אינו מכירו ד, שם
 שפיר, נ' [נהגה]: כל שיטת הוא כמות אחד, והיחמה כמות שני, וכן שני
 [ספ"ף] שם [ספ"ף ד': ועין השנה נמה זקק סימן ע"ד דגם לרשב"ה [נהגה]
 היינו דוקא דגם שמו נשמה, ומה שקורין אותו יין ווערמוט לא מקרי שיטי שם,
 אלא אם כן קורין ווערמוט לחוד, כמו שם יינמולין, ונחשוכה כמות יעקב חלק
 [ג'] [ה] [סימן] ק"ל [ספ"ף ו': מסתח וחסה היי פנים, [שם ספ"ף ז': כשנבטל בששים מכל
 מקום יטיל הנאה לים, ש"ך [סימן] קל"ד ס"ף ט"ו: מתי קטן בטל כבוד
 כמותים, [סימן] קל"ד [ספ"ף ז' [נהגה]: יין נמי בטל בששה, שם [ספ"ף ה':
 [ב] [ש"ך] ד"ה א' והוא הדין לשבעים ביון, וכל ספק שרי, סימן קכ"ד [פ"ף]
 סימן ל"א, וככלי רחנ גס הנביה וכתב שרי, [סימן] קכ"ה [ספ"ף ז' [נהגה],
 ששך כבלי גלי הנביה שרי, [סימן] קכ"ד [ספ"ף ז' נהגה ו] [ש"ך ס"ף ט"א, וכן
 הנביה ולא כששה, שם [ספ"ף] ויין יאיר, ה"ה **פ"ח פ"ה הריקיש**

הכזות פ"ח פ"ה האם
 הוצאה מאת שאן זיון האם
 הכות יוסף א'

